

כתיבתו קרה לו עם מורינו... שנים עברו וכלנו נפרדנו... חיים עברו וכלנו נפרדנו... חיים עברו וכלנו נפרדנו...

מראי מקומות לעיון בדף היומי

בית מדרש גבוה
לתורה
כולל הדף היומי
קרית ספר ת"ז

מיסודה של עמותת
"משולי ערימת"
רחוב שאגת אריה 25 / 17
קרית ספר 71919 מודיעין עלית
ארץ ישראל

גליון מספר 420

הוצאת ע"י בנים הנח"צ
הר"ר אברהם אליעזר מרקוביץ שליט"א לונדון

לע"נ הר"ר צבי בהר"ר מרדכי ורעיתו מרת רחל לאה בת הר"ר אברהם אליעזר ז"ל

בס"ד, כח תשרי התשע"ב. מסכת חולין דף קכב – דף קכח

מבואר דסבירא ליה כדעת רש"י (הובא לעיל אות ה), דתליא אי עור הוי כבשר או לא, ודלא כתוס' דסבירא להו דתלי אי גזעו מחליף או אין גזעו מחליף. ועיין בחידושי הגר"ז בניזר (ג).

ט) גמ', גזירה שמא יעשה אדם עורות אביו ואמו שטיחין. כתבו התוס' ד"ה עורות, דאף על גב דכל מת אסור בהנאה, לא היו גוזרין אלא משום אביו ואמו דחמירי. ובחידושי הרמב"ן הוסיף, דחמירי כיון דאמרין בקידושין (לא:): מכבדו בחייו מכבדו במותו. עוד כתב, דיש אומרים דכל דבר מן המת דגזעו מחליף ואינו מטמא, אינו אסור בהנאה, כיון דאיסור הנאה דמת ילפינן בעבודה זרה (כט:). מעגלה ערופה ועגלה ערופה מקדשים, ובקדשים מותר העור בהנאה לאחר זריקה, ועיין עוד תוס' זבחים (עא:): ד"ה ובטרפה.

ז) גמ', שם. עיין באות הקודמת. ועוד כתב הרמב"ן, דחיישינן דמפני חיבתן יפשיטן כדי לספוד עליהן, ואיכא איסור משום בזיון המת, ויבוא לאחר זמן לעשות מהן שטיחין, כיון דאינו מכיר בהן שהן של אדם.

יא) גמ', שם. הקשה בחידושי הרשב"א, כיון דאינן חוששין לאיסור הנאה, מדוע יפרשו אם יטמאו. ותירץ, דפרשי אינשי משום טומאה טפי, כדי שלא יפרשו מהן בני אדם. ובתוס' בנדה (נה:): ד"ה שמא תירצו, דטומאה חמירא להו, וכדאיתא ביומא (כג:). ללמדך שקשה עליהן טומאת כלים יותר משפיכות דמים, וכן כתבו בתוס' בסנהדרין (מח:). ד"ה משמשי, עיין שם.

דף קכב ע"ב

יב) גמ', אל תקניטני בלשון יחיד אני שונה אותה. כתב הים של שלמה, דמדברי רש"י ד"ה שבלשון משמע, דכל גווני דמתניתין כיחידאה הוו, והביא, דהרמב"ם (פ"א מאבות הטומאה ה"ט) פסק לדינא דמתניתין דעור בית הבושת ועור השליה חשיבי כבשר וכעור האליה, והיינו דסבירא ליה, "דיחידאה היא", היינו דווקא אעור הראש של עגל הרך.

יג) גמ', שם. פירש רש"י ד"ה דבלשון, שאני אומר רבי אלעזר בן יהודה אמרה, וכן כתב רש"י לעיל (עז:). ד"ה דאמר, דהכי קאמר ליה יחידאה היא ולא סבירא לן כוותיה. ובתוס' (שם) ד"ה בלשון וכן בתוס' לעיל (נה:): ד"ה בלשון פליגי, וכתבו דרבי יוחנן היה שונה במשנה גופה דברי רבי שמעון.

יד) גמ', שם. פירש רש"י לעיל (עז:). ד"ה שאני, דסברת מאן דפליגי וסבירא ליה דאין עורותיהן כבשרן, משום דכיון דסופן להקשות, אולינן בתר סופן, וכתב עוד, דאפילו טומאת אוכלין לית ביה. [ומבואר דלא סגי במידי דחזו לאכילה, להחשב אוכל לענין טומאת אוכלין, אלא בעי שם אוכל, וכיון דאולינן בתר סופן, ליכא עליה שם אוכל. ועוד אפשר, דסבירא ליה כמו שכתב הרמב"ן בעמוד א' (הובא לעיל שם אות ז), דעור אינו מקבל טומאה משום דילפינן מנבלה, ולהכי שפיר ילפינן נמי לענין טומאת אוכלין דלא

דף קכב ע"א

א) [תוס' ד"ה אי אמרת, בתוה"ד, ועוד דרבי ישמעאל נמי בכנסו איירי. לכאורה יש להעיר, דאליבא דמאן דאית ליה לקמן (קכד:), דרבי ישמעאל סבירא ליה דיש נוגע וחוזר ונוגע, היינו אף בלא כנסו, דאי בכנסו, אפשר דלא חשיב נוגע וחוזר ונוגע, דהוי חיבור, וכמבואר במשנה אחרונה באהלות (פ"ו מ"א). (א.ק.א.).

ב) תוס' ד"ה אי, בתוה"ד, בכנסו איירי. הקשה המהרש"א, אם כן יטמא אף במגע. ותירץ החזון איש (עוקצין סימן א סק"ד), דסבירא להו לתוס' כדעת הרמב"ם (פ"א מאבות הטומאה ה"ב), דאין חיבורי אדם חיבור.

ג) מתני', אלו שעורותיהן כבשרן. עיין קרן אורה נדרים (נב:). שהוכיח מדברי הרמב"ם (פ"ד ממאכלות אסורות הכ"א), דעורותיהן כבשרן בין לענין אכילה ובין לענין טומאה. ועיין אור שמח (פ"ד ממאכלות אסורות ה"כ).

ד) רש"י ד"ה או שהילך בהן, ששטחן לדרוס עליהן ברגלים. הקשה התוס' יו"ט (משנה ב), דבגמ' לקמן (עמוד ב') איתא, כמה כדי עבוד וכו' ארבעת מילין, ומשמע, דבעי דריסה בפועל, ולא סגי בשטחן כדי לדרוס, והביא לשון הרמב"ם בפירוש המשנה דבעי דריסת ד' מילין. ונשאר בצריך עיון.

ה) גמ', אמר עולא דבר תורה עור אדם טהור. פירש רש"י ד"ה דבר תורה, דלאו בשר הוא ולא הוי בכלל מת. ובתוס' ד"ה עור אדם כתבו, דהוא משום דילפינן בנדה (נה:). דבעי דומיא דעצם דאין גזעו מחליף. ולכאורה צריך עיון על דברי רש"י מסוגיא דהתם. ועוד דבגמ' (לקמן עמוד ב') מבואר דהנידון אי עור הוי כבשר אי לאו, תליא אם הוא רך, ועור אדם רך הוא (ומהאי טעמא ללישנא בתרא הוי כבשר מדאורייתא) ואמאי לא יחשב כבשר. ועיין בחידושי הגר"ז נזיר (נ:). שביאר, דרש"י סבירא ליה דהילפותא מעצם היינו דאיכא טומאת בשר, ומשום הכי בעינן דומיא דבשר, והא דגזעו מחליף ושאין גזעו מחליף סימנא בעלמא הוא. והתוס' סבירא להו, דכל שבמת טהור, והא דעור אינו טמא הוא משום דגזעו מחליף. ועיין בדבריו.

ו) תוס' ד"ה עור אדם טהור, כדמפרש טעמא בריש דם הנדה דלא הוי דומיא דעצם אדם דעור גזעו מחליף. עיין עוד בתוס' סנהדרין (ד:). ד"ה מנין שכתבו, דאפילו בשר עצמו לא היה מטמא אי לאו משום דמקומו נעשה צלקת כדאיתא בנדה (נה:), ומהאי טעמא כתבו, דאף דדם הוי בעלמא כבשר, לגבי טומאה אינו כבשר, כיון דגזעו מחליף.

ז) רש"י ד"ה דבר תורה, בתוה"ד, ולא הוי בכלל מת. כתב בחידושי הרמב"ן, דמשמע דאפילו ראשון לא הוי, ואינו מקבל טומאה מהבשר, כיון דדמי לעור נבילה דממעט ליה קרא.

ח) גמ', ומאן דמתני אסיפא אבל ארישא טומאה דאורייתא. כתב הרמב"ם (פ"ד ממאכלות אסורות הכ"א), דעור האדם כשהוא רך הוי כבשר. ולכאורה

הדרך היומיומית

מסכת חולין דף קכב – דף קכג

כה תשרי – כט תשרי התשע"ב

חשיב כבשר כלל. (א.ק.א.).

טו) **גמ'**, דתניא השוחט את העולה להקטיר כזית מעור שתחת האליה וכו'. כתב האור שמח (פ"ד ממאכלות אסורות ה"ב), דתלמודא דידן סבר להשוות הא דמדמינין עורותיהן כבשרן לענין טומאה, נמי לענין אכילה, ומשום הכי אף לענין פיגול דתלי באכילה עורותיהן כבשרן, אבל הירושלמי בפסחים (פ"ז ה"ז) סבירא ליה, דאף אי לענין טומאה עורותיהן כבשרן, לענין אכילה אפשר דלא לקי, ועיין שם שהאריך.

טז) **גמ'**, להביא עור של בית הבושת. עיין תוס' לעיל (נו.) ד"ה להביא שהקשו, אמאי לא קאמר נמי להביא עור השליל. ותרצו בשם רבינו תם, דאין מפגלין בשליל, וכדאיתא בזבחים (לה). פיגל בשליל לא נתפלג הזבח, ואף שליל גופיה לא נתפלג.

יז) **גמ'**, ואחד עור הראש של עגל הרך. הקשה התוס' הרא"ש לעיל (נה:), דתיפוק ליה דאיירי בעולה, ועור הראש אינו בכלל הפשט, ובכל אכילת מזבח איכא פיגול, ואף במאי דלא חזי לאכילת אדם. ותיירץ, דכיון דלא מקטר ליה אלא אגב בשר ואם פירש אינו מעלהו, לא חשיב בכלל אכילת מזבח.

יח) **תוס' ד"ה כרבי יהודה, בתוה"ד**, ויש לפרש דכולהו אית להו דרשה דהטמאים ומוקי מסברא רבויא בהנהו דלית להו גישתא וכו'. עיין תוס' שבת (קז.) ד"ה עד כאן שהקשו, דלשיטתם מאי מדמי התם לדעת רבי יהודה ההיא דעורן כבשרן דטומאה לענין שבת, הא לרבנן נמי הוי גישתא דשרצים כבשר, ואילו הכא דרשי הטמאים, ואם כן אף לרבי יהודה אפשר דלענין שבת מודה דעורותיהן כבשרן, ושאני גבי טומאה דדריש מהטמאים.

יט) **רש"י ד"ה לגבל**, הלש עיסתו בטהרה והוא שכיר לבעל הבית וכו'. כתבו התוס' ד"ה לגבל, דלפי זה לא קאי לפניו ולאחריו אגבל, דאין רגילות להשכיר בן אדם בדרך לעשות לו עיסה. מבואר מדבריהם, דאף ביושב בביתו הוי כלפניו, ובעי ללכת ד' מילין. ועיין מגן אברהם (או"ח סימן קסג סק"א) שדן (לענין נטילת ידים) אי יושב בביתו הוי כלפניו או כלאחריו. והביא מהירושלמי, דמבואר דהוי כלאחריו. וכן הביא בחיי אדם (כלל מ סעיף יא).

כ) **תוס' ד"ה לגבל, בתוה"ד**, ונראה כפירוש הערוך דפירש אם יש גבל העושה עיסה טהרה בריחוק ד' מילין ימתין עד שיוגיע לאותו גבל. וטעמא, משום הפרשת חלה, כמבואר ברמב"ם (פ"ח מביכורים הי"א).

כא) **תוס' ד"ה לגבל, בתוה"ד**, ומיהו מה שפירש בערוך לתפלה לרחוץ ידיו לתפלה אין נראה דהיכי דמי אי דמטא זמן צלויי הא לייט אביי בברכות (טו.). אמאן דמהדר אמאי בעידן צלותא. ולפנינו בברכות (שם) הגירסא, והני מילי לקריאת שמע אבל לתפילה מהדר, וכן גירסת רש"י (שם) ד"ה לקריאת שמע, וכן מבואר ברמב"ם (פ"ה מתפילה ה"ה), ובתוס' (שם) ד"ה אמאן כתבו, דלא גרסינן לה.

כב) **בא"ד**, שם. עיין באות הקודמת, ובביאור החילוק בין קריאת שמע לתפילה, פורש רש"י בברכות (טו.) ד"ה לקריאת שמע, דלקריאת שמע דזמנה קבוע חששו שמא יעבור זמנה, מה שאין כן תפילה דאין זמנה קבוע. והקשה בחידושי הרשב"א (שם), דאם כן קריאת שמע של ערבית דזמנה כל הלילה יחזור כמו בתפילה, וכן תפילה של שחרית הא זמנה רק עד ד' שעות. ועוד, דאי טעמא משום דחיישינן שמא יעבור זמנה, בקריאת שמע נמי ליבעי למיהדר כמה דאפשר. ועל כן כתב, דנראה דטעמא, דלקריאת שמע שהיא דאורייתא לא החמירו בנטילת ידים כשם שלא החמירו לענין טבילה לבעל קרי, דדברי תורה אינן מקבלים טומאה, מה שאין כן לענין תפילה.

כג) **בא"ד**, שם. עיין מה שהובא באות כב, ובבית יוסף (או"ח סמן צב) כתב בדעת הטור (שם), דסבירא ליה, דאי איכא שהות בעי למיהדר אמאי, דכיון דמצוה לרחוץ ידיו, פשיטא דמצווה למיהדר בתרייהו, והא דפליג אביי היינו בדליכא שהות, ואפשר דאם יהדר בתר מיא יפסיד זמן קריאת שמע ותפילה. ועיין בט"ז (או"ח סימן צב סק"א) שכתב בדעת הר"יף (ברכות ח: מדפי הר"יף), דלתפילה אף אי על ידי שימתין יעבור זמן תפילה, בעי למהדר אמאי.

כד) **גמ'**, ארבעת מילין. כתב הביאור הלכה (סימן קסג ד"ה ברחוק), דאם הולך בגמלא פרחא, אין חושבין לפי אורך הדרך, אלא בשיעור זמן דהילוך ארבע מילין לאדם בינוני.

כה) **גמ'**, לנטילת ידים. כתב השולחן ערוך (או"ח סימן קסג ס"א) דאם הולך בדרך ואין לו מים לפניו ברחוק ד' מילין ולאחריו בשיעור מיל, כורך ידיו במפה. והרמ"א (שם) כתב, דשרי אף בכף. וכתב הביאור הלכה (שם) ד"ה ידיו, דלדעת השולחן ערוך בעי שיכרוך ב' ידיו, ולדעת הרמ"א, מהני נמי לכרוך ידו אחת. ועיין עוד בחידושי הגר"ח פסחים (מו.).

דף קכג ע"א

א) **גמ'**, לא שנו אלא לפניו אבל לאחריו אפילו מיל אחד אינו חוזר. כתב המשנה ברורה (סימן קסג סק"ג), דאם מסופק אם יהיו לו מים ברחוק ד' מילין, אינו מחוייב ללכת.

ב) **גמ'**, שם. עיין לעיל (דף קכב:) אות יט, דהובא לדון אי היושב בביתו חשיב כלפניו או כלאחריו.

ג) **גמ'**, לגיון העובר ממקום למקום ונכנס לבית הבית טמא שאין לך כל לגיון ולגיון שאין לו כמה קרקפילין. עיין בתוספתא (פ"ח ה"ו) דמבואר, דהוא משום רישא דוכולן שעיבדן טהורין חוץ מעור האדם, (ולא הכי קרקפילין מטמאין אף שהן מעובדין).

ד) **גמ'**, הבית טמא שאין לך כל לגיון ולגיון שאין לו כמה קרקפילין. מבואר, דעור אדם מטמא אף לענין טומאת אוהל, אף דאינו אלא מדרבנן (דהא הכא איירי בעור מעובד כמבואר באות הקודמת, דלכולי עלמא לעיל (קכב.) אינו טמא מדאורייתא). ועיין בהגהות מהרש"ם, שנראה דהוקשה לו, דכיון דאינו מטמא מדאורייתא, מאי טעמא יטמא באוהל. וכתב, דאפשר דאיירי באיכא קצת גולגולת. והביא, דבתוספתא (פ"ח ה"ו) איתא להדיא דהא דקרקפילין מיטמאו היינו משום דאמרין דעור האדם טמא.

ה) **גמ'**, שם. הקשה בהגהות המהרש"ם, הא קיימא לן כרבי שמעון דאמר קברי עכו"ם אינם מטמאין באהל, וכיון דרוב עכו"ם בעולם כל דפריש מרובא פריש. וכתב, דאולי אתיא כרבנן דרבי שמעון. וכן כתב בחזון יחזקאל (פ"ח ה"ו), ולפי זה ביאר שהרמב"ם לא מיייתי להך ברייתא, כיון דסבירא ליה דהך חששא הוי משום קרקפילין דמת עכו"ם, והרמב"ם פסק כרבי שמעון (פ"א מטומאת מת הי"ג) דעכו"ם אינן מטמאין באהל. ובספר שחיטת חולין לקמן (קכה:) הקשה, דהרמב"ם בתשובה (סה) כתב, דהא דאין עכו"ם מטמאין באהל, הוא לדברי הכל, וליכא מאן דפליג, ולפי דבריו לא יתכן לומר דחיישינן למת עכו"ם, אלא למת ישראל, וכדמיייתנן מקרקפילו של רבי ישמעאל, ואם כן צריך עיון אמאי לא פסק הך ברייתא. ועיין בספר מי נפתח (פרפר ח אות ה).

ו) **רש"י ד"ה עור שעל הצואר**, מעצמו נפשט לפיכך אינו חיבור לעשות המופשט הראשון חיבור. משמע דאייהו גופיה הוי חיבור, והקשה המהרש"א, דבגמ' משמע דאף העור שעל הצואר גופיה לא הוי חיבור. וצריך עיון.

טז) רש"י ד"ה טהורה, ואף על גב דאמר בבהמה המקשה שלשה על שלשה שהיה טמא מדרס ומגע הזר וחלקו טהור מן המדרס ועדיין טמא מגע הזב וכו' התם הוא דהוה עליה ב' טומאות וכו' אהניא ליה חלוקה לבטל ממנו טומאת מדרס דתו לא חזי ליה ופשה ליה טומאת מגע דחזיא לשלש אצבעות. ובתוס' לעיל (הובא באות יג) והר"ש בכלים (פכ"ח משנה ח) הקשו, דאין סברא לחלק בין טומאה אחת לב' טומאות וכיון דאיכא ג' על ג' מדוע יהיה טהור מטומאת מדרס. והמקדש דוד (טהרות סימן נג אות ב) כתב דיש לחלק באופן אחר, דג' על ג' חשיבי כבגד בפני עצמו, ואף אי הוה בבגד גדול, וכדאיתא בזבחים (צה). דמעיל שנטמא מעיל ליה בפחות מג' על ג' ומכבסו, אבל ג' על ג' לא, כיון דהוא שיעור בגד, ולענין טומאת מדרס שהטומאה בכל הבגד לא מהניא קריעה לטהר, כיון דאף דנקרע הבגד הגדול, מכל מקום כל ג' על ג' חשיב בגד בפני עצמו ולא נקרע, אבל לענין טומאת מגע מהני קריעה, דשם הטומאה הוא הנגיעה, וכיון דלא נגע בכל ג' על ג', השתא דנקרע הבגד חשיבא קריעה.

יז) בא"ד, שם. עיין באות הקודמת. ועיין עוד בתוס' לעיל (הובא באות יג) שכתבו, דיש לחלק, דטלית שם כלי עליה, וכיון דקרעה אול שם כלי ממנה, מה שאין כן בבגד ג' על ג' דאיירי בחתיכת בגד, דלא אול שמה בקריעה בעלמא.

יח) בא"ד, שם. עיין באות יג והלאה. ובחידושי הרמב"ן כתב לחלק, דהכא איירי בקרעה בידים, ולעיל איירי בנקרעה מאליה. וביאר במשנת רבי אהרן (טהרות סימן ל), דאיכא ב' מיני טהרה בשבירת כלי חרס. א. מעשה שבירה. ב. דאינו ראוי לתשמישו, ובשברו בידים מהני אף היכא דאכתי חזי למלאכתו, ובנשבר מאליו בעי שלא יהא ראוי למלאכתו ונתבטל ממנו שם כלי. ובחזון איש (כלים סימן ל סק"ז) ביאר, דכיון דבגד ג' על ג' חשיב בגד, לא חשיב שברי כלים ולא פנים חדשות כיון דאכתי שמו עליו, ולא מהני הא דחושב שלא להשתמש בו כך, דמחשבה אינה מוציאה מידי טומאה ורק בקריעה דחשיב שינוי מעשה מהניא מחשבתו שאינו חפץ להשתמש בקרעים בתורת בגד.

יט) תוס' ד"ה טלית, פירש רבינו תם כיון שנקרע רובה הויה טהורה למפרע מתחילת קריעה. ותמה במשנה למלך (פכ"ג מכלים הי"א), מאי סברא שיהיה טהור למפרע משעת קריעה. ובחזון איש (כלים סימן ל סק"ח) ביאר, דאף דליכא טהרה דשבירת כלי, איכא טהרה בהא דחשיב עליה לעשותה כלי שאינו מקבל טומאה, וכל שעשה בו שינוי מעשה למחשבה זו סגי לטהר, אמנם אי קרע כל שהוא ותו לא, בטלה מחשבתו כיון שיכול לחזור ולהשתמש בטלית, אבל כשלבסוף קרע רובה, אהניא קריעתו הראשונה דכל דהוא, כיון דאיגלאי למפרע דהיתה מחשבתו שלמה.

כ) בא"ד, שם. כתב המשנה למלך (הובא באות הקודמת), דדעת הרמב"ם (שם), דבעי שיקרע כולה, וכיון דנקרע רובה עומדת להקרע כולה. וכתב, דברש"י ד"ה לא שני משמע דסגי ברובה, ועיין בדבריו.

דף קכג ע"ב

כא) גמ', עולת העוף לרבי אלעזר ברבי שמעון ליגזר דלמא לא אתי למעבד רוב שנים. הקשה המשנה למלך (פכ"ג מכלים הי"א), לדעת הרמב"ם (שם), הובא לעיל עמוד א אות כ), דמעיקר הדין בעי כולה והא דמהני רובא היינו משום דעומדת להקרע כולה, ורב נחמן גזר דלא סגי ברובא דלמא לא אתי למעבד כולה, איך משווה הגמ' לעולת העוף דבעי רוב, וכן מה הקשתה להלן מהא דכדי אחיזה, הא לא דמו לטלית דבעי כולה. וכתב דאין הכי נמי

ז) מתני', המרגיל כולו חיבור וכו'. פירש רש"י ד"ה המרגיל, מפני שהחזה לסוף הפשטו הוא. ובתפארת ישראל (פ"ט מ"ב יבין אות מה) כתב, דמהרמב"ם (פ"א מאבות הטומאה ה"י) משמע, דאיירי שמוציא העור כולו דרך מרגלות הבהמה.

ח) מתני', עור שעל הצואר רבי יוחנן בן נורי אומר אינו חיבור. פירש רש"י ד"ה עור, דאינו חיבור לעשות המופשט הראשון חיבור כדרך שהחזה עושה. ומשמע, דהוא גופיה הוי חיבור. והעירו המהרש"א והמהר"ם, דבגמ' לקמן (עמוד ב') מבואר, דרבי יוחנן בן נורי סבירא ליה דשומר העשוי לינתק מאליו לא חשיב שומר, ומשמע, דאיהו גופיה נמי לא הוי חיבור.

ט) תוס' ד"ה טהור, בתוה"ד, אי נמי משום דכל זמן שלא הפשיט כדי אחיזה הוא קשה להפשיטו ופעמים שמניחו כך וצריך לטלטלו ממקום למקום. כתב המהר"ם, דתוס' הוצרכו לבאר כן, כיון דלביאור א' קשה, מאי טעמא מפשיט לחמת עד שיפשיט את החזה, הא לאחר שהפשיט כדי אחיזה יכול לאחוז בבשר עצמו ואמאי חשיב יד.

י) בא"ד, שם. מבואר בדבריהם, דאף עור שהופשט חשיב שומר, ומהני נגיעה בעור לטמא אף את הבשר, וכל שכן כשלא הפשיט את כל העור מהני נגיעה בעור להביא טומאה בכל מקום בבשר אף שלא כנגדו. אמנם בפסחים (כ.). כתבו התוס' ד"ה ובשעת, גבי בהמה שבאה במים, דכיון שנגעו המים בכל העור הוכשר כל הבשר מדין שומר, ומבואר בדבריהם, דלא מהני דין שומר בעור שלא הופשט אלא לבשר שכנגדו. ואפשר דיש לחלק בין קבלת טומאה להכשר. ועיין לקמן (קכח). דאיכא מאן דאמר דיש יד לטומאה, ואין יש להכשר.

יא) בא"ד, דביד מה שייך לשון חיבור. עיין רש"י שהוכיח מדבריהם דביד לא בעי חיבור. ועיין עוד לקמן (קכז): אות כה.

יב) גמ', תנא כל טפח הסמוך לבשר עור שכנגד הבשר קרי ליה. כתב הרש"י, דלכאורה משמע כדעת היש מפרשים בתוס' ד"ה טהור, דכולה שמעתין משום שומר, דהא אעור שכנגד הבשר ודאי הוי משום שומר, וקאמר דטפח הסמוך לו חשיב כעור שכנגד הבשר.

יג) גמ', טלית שהתחיל בה לקרעה כיון שנקרע רובה שוב אינו חיבור וטהורה. כתב רש"י ד"ה טלית, דאיירי אף אי איכא בשייריה שלש על שלש. וברש"י ד"ה טהורה ביאר, דטעמא דקריעת טלית מטהרת, היינו משום דהוי כשבירת כלי חרס דשבירתו מטהרתו. ובתוס' לעיל (עב): ד"ה בשעת (בנמשך לדף עג). כתבו, דהא דשבירת כלי חרס מטהרת היינו משום דשבריו אין מקבלין טומאה, כיון דאיירי בלא ייחדם, עיין שם. וכתב הקובץ שיעורים בפסחים (אות קנה), דפליגי רש"י ותוס' בגדר הא דשבירת כלי חרס מטהרת, לדעת רש"י הוא גזירת הכתוב דשבירה מטהרת, ותוס' סברי, דאין השבירה מטהרת, אלא הא דעתה אינן ראויין לקבל טומאה.

יד) גמ', שם. עיין באות הקודמת שהובאו דברי הקובץ שיעורים לבאר פלוגתת רש"י ותוס', והוסיף שם. דאיכא נפקא מינה לאידך גיסא, בגולמי כלי עץ, לדעת רש"י אף אי נמלך לשוף ולשבץ, דעתה אינו ראוי לקבל טומאה, לא מהנהו מחשבתו לטהר, כיון דלא מצאנו טהרה אלא על ידי שבירה. ולתוס' מהניא מחשבתו לטהר, כיון דעל ידי מחשבתו נעשה הכלי אינו ראוי לקבל טומאה. ועיין עוד במשנת רבי אהרן (טהרות סימן ל) שהאריך, ובחידושי רבי שמואל (בבא בתרא סימן יז).

טו) גמ', שם. עיין באות הקודמת שהובא לבאר בדעת רש"י דשבירת כלי חרס הוי מעשה טהרה. ועיין עוד בתוס' שאנץ סוטה (כט). בשם רבינו משולם, שכתב דבעי הערב שמש אחר שבירה.

הדרגת היוזמי

מסכת חולין דף קכג - דף קכד

כט תשרי - ל תשרי התשע"ב

מוקדשין.

כט גמ', שם. עיין באות הקודמת. **ובאור שמח** (פ"ב מאבות הטומאות ה"ח) הוכיח כדעת הרמב"ם (שם) דאייירי בבמהת חולין, מדקתני נמי חיה, וחיה לא משכחת אלא בחולין.

ל גמ', אבל שייך בה כדי מעפורת חבור אמר ריש לקיש לא שנו אלא טלית אבל עור חלים. היינו, דעור אף אי לא שייך כדי מעפורת, הוי חיבור. ולכאורה לפי מאי דאיתא **בזבחים** (צד. הובא בתוס' ד"ה אבל), דהא דבטלית אי שייך כדי מעפורת הוי חיבור, היינו מדרבנן, וכדפירש רש"י (שם) ד"ה **מדרבנן**, גזירה דלמא לא אתי למיקרע רובא, היה אפשר לומר דאף מה שהוסיף ריש לקיש, דעור הוי חיבור אף בפחות מכדי מעפורת, היינו מדרבנן. אמנם **ברש"י** (הכא) ד"ה **חלים** כתב, דכיון דכשיתפרנו הרי הוא ככתחילה הלכך לא בטל שמו מעליו, ומשמע, דהיינו מדאורייתא. (א.ק.).

לא גמ', וגורר את הטפילה. פירש רש"י ד"ה וגורר, דטפילה היינו מה שמדבק על גבי החרס. **ובפירוש המשניות להרמב"ם בכלים** (פ"ה מ"ז) מבואר, דטפילה היינו טיט המחבר בין התנור לארץ, וכן כתב האליהו רבה (שם) בדעת הרמב"ם שם. ועיין עוד לקמן (קכד). אות א.

דף קכד ע"א

א גמ', עד שיהא בארץ. פירש רש"י ד"ה עד, כלומר עד הקרקע מפילה, ומשמע דכוונתו דקאי אטפלה, דגוררה עד הארץ. ועיין עוד בתפארת ישראל **בכלים** (פ"ה מ"ז) שביאר כן, וכתב, דקא משמע לן, דלא סגי בשבירת כתלי התנור מבפנים (וכרבי מאיר). וכתב, דלפי זה, "עד שיהא בארץ" קאי בין על טפילה בין על דפנות. **ובר"ש באהלות** (שם) הביא עוד לבאר, דקאי אהא דחולקו לשלשה, דבעי לחלקו עד הארץ ולא סגי ברובו כיון דחלים. **ובאליהו רבה** (שם) ביאר, דגורר את הטפילה היינו הטיט מחבר את התנור לארץ, עד שיגיע התנור לארץ. וכתב, דמדקתני שתהא משמע דקאי אטפלה.

ב גמ', רבי מאיר אומר אינו צריך לגרור את הטפילה ולא עד שיהא בארץ. כתב הר"ש (הובא באות הקודמת), דמדקאמר רבי מאיר תרתי, דלא בעי לגרור את הטפלה ולא עד שיהא בארץ, מוכח, דהא דקאמר תנא קמא "עד שיהא בארץ", היינו אתנור גופיה, דאי אטפלה, הוה סגי לרבי מאיר למימר, אינו צריך לגרור את הטפלה.

ג גמ', ורמינהו תנור תחילתו ארבעה וסופו ארבעה. פירש רש"י ד"ה **שתגמור**, דמקשינן מדקתני שייירי ד' אבל בציר מוד' טהור והתם קתני דאי חולקו לב' לא סגי ואף על גב דליכא בחציו ד'. ומבואר, דסבירא ליה דהא דתנור תחילתו ד' וסופו ד' היינו **ברחבו**, **וברמב"ם בפירוש המשניות בכלים** (פ"ה מ"א) כתב, דקאי על גבהו. ועיין חזון איש (כלים סימן ז סק"א) שהאריך להקשות על רש"י, דמוכח דמתניתין איירא בגבהו, ולא מסתבר דאיירא בין בגבהו בין ברחבו.

ד גמ', שם. עיין דברי רש"י באות הקודמת. והקשה המשנה אחרונה, מאי מקשי, דלמא מתניתין דקתני חותכו לג' היינו משום דלא פסיקא ליה לפלוגי בין תנור קטן לתנור גדול. אמנם **בפירוש הרא"ש בכלים** (פ"ה מ"ז) ביאר, דמקשינן מדקתני חולקו לג' וטהור אף דאיכא ד', והכא קתני דבעי דלא יהא ד'. וכתב המשנה אחרונה (שם), דהרא"ש סבירא ליה כדעת הר"ש, דביאור דברי הגמרא להלן "הא בתנור בר ז' הא בתנור בר ט", דאי איכא רובא אף אי ליכא ד' טמא, וכן אי איכא ד' אף אי ליכא רובא טמא, (עיין אות ט). ומשום הכי אקשי אמאי מהני חותכו לג', הא אכתי איכא

מהאי טעמא לא פסק הרמב"ם הא דמשני בתר הכי, הא בטומאה דאורייתא הא בטומאה דרבנן, כיון דאין סברות הגמ' מוכרחות, ועיין להלן אות כז.

כב גמ', כהנים זריזין הן. הקשה בחרושי הרמב"ן, אמאי לא מקשי מכל שחיטה דלא גזרו דלמא לא אתי למעבד רובא, והתם ליכא לשנויי כהנים זריזין הן, דבשחיטה לא בעי כהן. ותירץ, דלא שייך לגזור אלא בעולת העוף דחייס עלה, דנוח לו שיהו מחוברין בשעת מיצוי, שיאחו בראש ובגוף ויזה, ודמי לטלית דחייס עלה. עוד תירץ, דבחולין נמי הא דסגי ברובא היינו דיעבד, אבל לכתחילה בעי כולוהו סימנים, וכדאיתא לעיל (כז.), ובדיעבד לא גזרו. **וביעב"ץ תירץ**, על פי מה שכתבו תוס' ד"ה עולת, דמקשי אהא דסגי ברוב מצומצם דליגזור דלבעי רוב הנראה לעינים, ובשחיטה הא קיימא לן דבעי רוב הנראה לעינים, ותו ליכא למגזור מידי. וכעין זה כתב המהרש"א, דבשחיטה בעי רוב הנראה לעינים, ועיין רש"ש.

כג גמ', שם. המלא הרועים ציין לדברי רש"י לעיל (כא). ד"ה **שדומין לשנים** שכתב, דאף לרבי אלעזר ברבי שמעון בעי לכתחילה רוב שנים. ולפי זה בעינן לומר דהכא מקשינן שיהיה פסול אף בדיעבד. והקשה, דכיון דמדאורייתא הקרבן כשר, היאך נפסלו משום הך גזירה, ונחייבו להביא קרבן אחר שהוא חולין בעורה. ותירץ, דכיון דפסלינן למליקתו מדרבנן, שוב לא יעשה שאר עבודות, ויפסל מן התורה. **ונלכאורה מדברי הרמב"ן** (הובא באות הקודמת) בתירוצו השני, משמע נמי דהכא דמקשינן דעולת העוף גזרו, היינו דתפסל, ולא לענין לכתחילה.

כד רש"י ד"ה עולת העוף, בתוה"ד, ואסור למלוך כל השנים. הקשה המלא הרועים, אדרבה כיון דאסור, היא הנותנת דלא ניגזרו, וכקושית התוס' ד"ה עולת, ותירץ, דכוונת רש"י לבאר הא דחיישינן דלמא חייס עלה, דבעולת העוף דאסור למלוך כל השנים הוא דחיישינן דלמא חייס עלה, וכן ביאר המהר"ם בדברי רש"י, וכן כתבו בתוס' לעיל (כא): ד"ה **ואינו מבדיל**. ועיין עוד באות כו.

כה תוס' ד"ה עולת, ואם תאמר מאי קושיא שאני התם דגזירת הכתוב היא שלא להבדיל. ודעת הרמב"ן, דאף לרבי אלעזר ברבי שמעון שרי להבדיל. ועיין תוס' לעיל (כא): ד"ה **ואינו מבדיל** שהאריכו בזה.

כו גמ', כהנים זריזין הן. כתב הפרי חדש (יו"ד סימן קא), דדוקא בעולת העוף לא גזרינן מהך טעמא דכהנים זריזין הן, אבל בחולין גזרינן ולא מיתכשר עד דיהא רוב הניכר לעינים. אמנם המלא הרועים פליג, וסבר דבחולין פשיטא דלא גזרינן, ודווקא לענין עולת העוף הוא דמקשינן, דלמא לא אתי למעבד רובא דחייס עלה, וכמו שנתבאר לעיל אות כד. ועיין ברש"ש.

כז גמ', אי בטומאה דאורייתא הכי נמי הכא במאי עסקינן בטומאה דרבנן. עיין משנה למלך (פ"א מאבות הטומאות ה"י) שהקשה בדעת הרמב"ם דלא חילק, וכן הקשה הים של שלמה. ובמשנה למלך (פכ"ג מכלים ה"א) כתב, דהרמב"ם סבירא ליה דאין לדמות עולת העוף ומפשיט עור דלא בעי כוליה, לטלית דבעי כוליה, וסבירא ליה דהגמ' תירצה לפי סברת המקשה שהשווה, ועיין שם עוד.

כח גמ', טרפה ששחטה מטמאה במוקדשין. פירש רש"י ד"ה **מטמאה**, כלומר אם של מוקדשין היא. וכן פירש לעיל (כ): ד"ה **ואי אמרת**. אמנם לעיל (סח): ד"ה **מטמאה** כתב, דהיינו לטמא מוקדשין, ומיירי כשהיא של חולין. וכן הביא ברש"ש לעיל (כ): דעת הרמב"ם בפירוש המשניות (פ"ד מ"ד) (ובפ"ב מאבות הטומאות ה"ח). ועיין בגליון הגרע"א על הרמב"ם (שם) שכתב בדעת בעל המאור לעיל (עד: בדפי הרי"ף), דסבירא ליה דאיירי בשל חולין, ולטמא

מטהרתו (א.ק.)).

יא גמ', שם. עיין באות ט' מה שהבאנו דעת התוס' בנדה, ועיין בספר שחיטת חולין שהביא דעת הרמב"ם (פ"טו מכלים ה"א) דפסק כתוס' בנדה, והקשה, מהא דהרמב"ם כתב (בפכ"ג מכלים ה"א) דשברי כלי חרס, אף אי חזו למילתייהו, טהורים על ידי שבירה, ואם כן אמאי גבי תנור נמי לא נימא דשבירתו אהניא, אף בנשתייר בו שיעור הראוי למלאכתו. ועיין שם שהאריך לחלק בין טהרת שבירת כלי חרס לטהרת נתיצת תנור. ועיין חזון איש (כלים סימן ז סק"ג) שכתב, דאף למאן דסבירא ליה דשברי כלי חרס מקבלין טומאה בלא יחוד, ואפילו הכי שבירתן מטהרתן, הכא אפשר דמודה, דכיון דראוין עתה לטמא, אכתי בטומאתן קיימי.

יב גמ', איתיביה רבי יוחנן לריש לקיש וכו' כי ממעט מה' טפחים מיהא טהור אמאי לימא חשיב הכא במאי עסקינן דקא בעי ליה למושב זב. פירש רש"י ד"ה למושב, דבבבציר מה' לא חזו למילתייהו. והקשה החזון איש (כלים סימן ל סק"ה), מעיקרא מאי קשיא ליה, הא שיעור עור בחמשה טפחים וכדתנן בכלים (פכ"ז מ"ב) והיינו משום דאינו ראוי אלא בה' טפחים. ותיריך, דהא מצינו גווינו דעור טמא בפחות מה' על ה', וכדאיתא במעילה (יח.) לענין טלאי, דלמשכב ג' טפחים למושב טפח וכו', וקסבר רבי יוחנן דאפילו בכהאי גוונא אי היה העור גדול ונקרע פחות מה' על ה' מהניא קריעתו דהוה ליה שינוי מעשה, ולהכי מדמינן להא דריש לקיש דאיירי נמי בעור המשמש למלאכה דלא בעי כדי מעפורת, דלריש לקיש לא מהניא קריעה הואיל ועור חשיב, ולרבי יוחנן מהני משום דנעשה בו שינוי מעשה.

דף קכד ע"ב

יג גמ', יש נוגע וחוזר ונוגע. ביאר בחדושי הרמב"ן, דאיירי בנוגע בב' ידיו כאחת, ידו אחת בחצי זית וידו שניה בחצי זית שני. ובראב"ד בעדויות (פ"ג מ"א) כתב, דכיון דבנגיעה ראשונה לא נטמא, תו לא אהניא להצטרף בהדי נגיעה שניה, וכן לגבי אין מאהיל וחוזר ומאהיל דכיון דהאהיל על חצי זית לא חוזר ומצטרף להאהיל על החצי זית השני.

יד גמ' אין מאהיל וחוזר ומאהיל. פירש רש"י בנדה (כו:): ד"ה דאין מאהיל, דהווי ב' אהלים ואין מצטרפין.

טו תוס' ד"ה אין מאהיל, ואם תאמר מאי שנא אהל ממשא. עיין בחדושי הר"ן שכתב לחלק, דנושא ונישא היא טומאת הכל בבת אחת, אבל מאהיל וחוזר ומאהיל, משום שתי אהלות היא באה, שדבר אחד מאהיל על זה ודבר אחד מאהיל על זה.

טז גמ', רבי ישמעאל ורבי דוסא אמרו דבר אחד וכו'. הקשה בחדושי הר"ן, היאך אמרו דבר אחד, הא רבי ישמעאל מטמא במשא, ואילו רבי דוסא שמעינן ליה (פ"ג מ"א) דהנושא ב' חצאין מן הנבילה טהור, אלמא העור מבטלן. ותיריך, דהתם איירי כשאין מחוברין ולכך סבירא ליה לרבי דוסא דטהור, כיון דאין נושא וחוזר ונושא, והכא איירי במחוברין, דחד משא הוא. עוד תירץ, דמתניתין דידן איירי במרודד וכדמוקמינן לקמן. וכן תירץ בתוס' הרא"ש, והוסיף, דאף דהא דמרודדין לא מהני לענין דאם נגע בחדא מינייהו הוי כנוגע בתרוייהו, מכל מקום חשיב כמחובר לענין דלא חשיב נוגע וחוזר ונוגע. עוד כתב, דאיכא דלא גרסי התם נבלה, ולפי זה לא קשיא, וכן הביא הרא"ש באהלות (שם). ועיין בתוס' בבא קמא (סט.) ד"ה הוה אמינא בלועים שכתבו, דהא דקאמר הכא אמרו דבר אחד לאו דוקא דהא בנושא פליגי.

רובו. ועיין עוד חזון איש כלים (סימן ז' סק"א). ובמשנה אחרונה גופיה כתב לבאר, דמקשי דהכא קתני וגורר את הטפלה, ובמתניתין דתנור דשייריו ד' לא קתני דבעי לגרור את הטפלה.

ה גמ', הא דצלוקיה מצלק הא דעבריה גיטרא. פירש רש"י ד"ה דצלוקיה, דשוב אינו עומד יפה. כתב המשנה אחרונה (הובא באות הקודמת) דלשיטת רש"י צלוקיה מצלק מהני טפי, וסגי אף דליכא ד' אף אי איכא רובא. ולדעת הרא"ש (המובא באות הקודמת) צלוקיה מצלק גרע, ולביאור המשנה אחרונה גופיה, משמע דבצלוקיה מצלק היינו שחתכו לרחבו לא בעי גרירת טפלה, ורק בחתכו לארכו בעי לגרור את הטפלה, דכל זמן דאיכא טפלה אכתי מחובר. ועיין בחזון איש (המובא באות הקודמת).

ו גמ', ושייריו ברובו. ביאר הרא"ש בכלים (פ"ה מ"ז), דאיירי כשנטמא ובא לטהרו, וכן משמעות דברי רש"י ד"ה משתגמר. והרמב"ם בפירוש המשניות בכלים (שם) ביאר, דאיירי לענין שלא יקבל טומאה מכאן ולהבא. וביד החזקה (פ"טו מכלים ה"א) פסק לתרווייהו, דבין לענין להטהר מטומאתו, ובין לענין שלא יקבל מכאן ולהבא שייריו ברובו.

ז גמ', במה דברים אמורים בגדול אבל בקטן טפח. פירש רש"י ד"ה בגדול, דגדול היינו תנורים העשויים לאפות בהן, וקטן היינו שעושין אותו לתינוקות. ובתוס' בנדה (כו:): ד"ה אבל, הקשו, דבתנור גדול אמאי טהור אי ליכא ד', הא איכא טפח דחזו לתנור קטן. וכתבו, דגדול היינו ברחבו. ובתוס' הרא"ש בנדה (שם) כתב, דתנור קטן משונה בצורתו מתנור גדול (ומשום הכי כי ליכא ד' בתנור גדול לא חשיב כתנור קטן להטמא), וכן הביא בתפארת ישראל בכלים (פ"ה מ"א יכין אות ד'), וביאר, דתנור שרחבו גדול מגבהו, בעי שיהא גבוה ד' טפחים כדי שישמור על חומו. אבל קטן היינו שרחבו פחות מגבהו סגי בטפח לשמר חומו.

ח גמ', אלא קטן למאי חזו. הקשה התפארת ישראל בכלים (פ"ה מ"א יכין אות ד), דבשלמא לתוס' דקטן נמי עביד למלאכה, אתי שפיר דמקשי למאי חזו, אבל לרש"י שפירש דקטן עשוי למשחק תינוקות, מאי מקשי למאי חזו. ועל כן כתב, דאף לרש"י צריך לומר דאיירי שעשוי לתינוקות לאפות בו. והביא דבתוספתא דכלים (ב"ק פ"ד) מבואר כרש"י.

ט גמ', הא בתנורא בר תשעה הא בתנורא בר שבעה. פירש רש"י ד"ה בתנורא, דבתנור בן ז' לא סגי ברובו לטמא אלא בעי ד' דלא יהא סופו חמור מתחילתו ובתנור בר ט' לא סגי בד' עד דאיכא רובו. והיינו דבעי תרתין, דאי ליכא ד' טהור כיון דלא יהא סופו חמור מתחילתו, ואי ליכא רובא טהור משום דחשיב שברי תנור. ובתוס' בנדה (כו:): ד"ה תחילתו, והר"ש בכלים (פ"ה מ"א) הביאו לבאר בשם רש"י בסוגיין, דבתנור בר ז' טמא ברובא אף דליכא ד', ובתנור בר ט' טמא אי איכא ד' אף דליכא רובא. וכתבו לבאר הא דברובא סגי אף אי ליכא ד', ולא אמרינן לא יהא סופו חמור מתחילתו, משום, דהעושה כלי חרס אינו עושה אלא דבר חשוב, אבל אי נתמעט לא נתבטל מתורת כלי כל זמן שראוי. והוכיחו כן, מגרדומי ציצית דבשייריים סגי. עוד כתבו, דהכי משמע מדמקשי אהא דשייריו טפח, למאי חזו, ומשמע דאי הוה חזו הוה מטמא אף דבתחילתו לא סגי בטפח.

י גמ', שם. עיין באות הקודמת, ולכאורה יש לומר, דרש"י דכתב דאי ליכא רובא אף אי איכא ד' טהור, אויל לשיטתו, לעיל (קכג.) ד"ה טלית, שכתב דשברי כלי חרס אף אי ראוין עתה למלאכה, כיון דנשברו שבירתן מטהרתן, (ודלא כתוס' לעיל (עב:): ד"ה בשעת, דכתבו דרק אי לא חזו למיליה אהניא שבירתו. ועיין לעיל (קכג.) אות יד מה שנתבאר עוד בזה). והכא נמי אף דאכתי חזו לתנור דהא איכא ד', מכל מקום שבירתו

בספר שחיטת חולין, דאולי לשיטתייהו, דהר"ן סבר דהוא משום דבעי צירוף דלא יהא נוגע וחוזר ונוגע, ואם כן ליכא פלוגתא בין נבילה למת. אבל לרמב"ם שהוא גזירת הכתוב, לא ילפינן אלא לענין נבילה ולא במת. (כג) גמ', אמר עולא ב' חצאי זיתים שתחבן בקיסם אפילו מוליך ומביא כל היום טהור מאי טעמא וכו' בעינן נושא והוא שנישא בבת אחת. נסתפק בחזון איש עוקצין (סימן א סק"ד), אי לענין מגע נמי ממעיט ליה עולא, דהיינו דאף בנוגע בשניהן בבת אחת לא מיטמא, וביאר הספק, אי מקישינן מגע למשא, עיין שם.

(כד) גמ', אמר רב פפא במרודד. פירש רש"י ד"ה במרודד, שיש כאן חצי זית ורחוק ממנו חצי זית ורצועת בשר מרודד מזה לזה ומחברתו. אמנם הכסף משנה (פ"א מאבות הטומאה הי"א) כתב בדעת הרמב"ם (שם), דמרודד היינו שחברן זה לזה וחיבור בידי אדם הוא חיבור.

(כה) גמ', תא שמע מודה רבי עקיבא בשני חצאי זיתים וכו'. הקשה בחידושי הר"ן, דלפי מה שביאר (הובא לעיל אות כ), דהך דינא דעולא היינו כרבי ישמעאל, אבל לרבי עקיבא מצטרפין לטמא במשא אף דאין מחברין, מאי מייתי רביא מרבי עקיבא. ותירץ, דמדקתני מודה רבי עקיבא, משמע דאף רבי ישמעאל סבירא ליה כן, ומקשי מדרבי ישמעאל.

(כו) גמ', אטו נושא לאו מסיט הוא. הקשה הר"ש בזבים (פ"ג מ"ז), אמאי לא מפרשינן דרבי אליעזר וחכמים פליגי במסיט שאינו נושא, כהא דפליגי שם בנוגע ברוקו של זב ובשכבת זרעו ומי רגליו, דלתנא קמא אחד הנוגע ואחד המסיט חייב ולרבי אליעזר אף הנושא, והיינו, דלרבי אליעזר מיטמא נושא אף דלא מסיט, ולתנא קמא בעי מסיט. ותירץ, דהא דסבירא ליה לרבי אליעזר דנושא אף בלא מסיט חייב, היינו משום דרבנן ילפי מ"אותם" למעט, ורבי אליעזר איצטרין ליה לדרשא אחרינא, אבל לגבי נבלה לכולי עלמא ממעיטין נושא בלא מסיט. ועיין באות הבאה.

(כז) גמ', רבי אליעזר אומר אף הנושא. ומפרשינן והוא דנישא. ופירש רש"י דבעי שיהיו מחוברין, והרמב"ם בפירוש המשניות בזבים (פ"ה מ"ג) מפרש דרבי אליעזר סבירא ליה דלא סגי במסיט בהוזה בעלמא, אלא בעי נישא, דהיינו שיעקור וישאנה האדם. והקשה החזון איש (זבים סימן ד סק"ד), אם כן היכי מייתי כתנאי אשמעתתא דעולא, הא לא חזינן בדברי רבי אליעזר לדינא דעולא כלל. וכתב, דנראה דהרמב"ם סבירא ליה, דרבי אליעזר דריש מקרא ד"והנושא" דבעי נישא, ודלא כעולא דסבירא ליה דבעי מחוברין, אלא דבעי נשיאה ולא סגי בהיסט. וכתב, דאפשר דלא גרס כתנאי אלא תנן התם. ועיין שם עוד.

דף קכה ע"א

(א) מתני', הנוגע בהן בין סתומים בין נקובים טמא. כתב בתוס' הרא"ש, דפשיטא, דכיון דעצם עצמו מטמא, אין חילוק בין נקובין לסתומין, ולא נקט לה אלא אגב סיפא דקולית נבילה ושרץ, דגביהו איכא פלוגתא בין נקובין לסתומין. עוד כתב, דאיצטרין משום מוקדשין, דאי לא תני בין סתומין, הוה אמינא דטומאתן משום שומר, וליבעי נקובין, קא משמע לן דטומאתן משום דשימש נותר, וכדאיתא בגמ'.

(ב) מתני', קולית נבלה וקולית השרץ וכו' נקובין כל שהוא מטמא. פירש רש"י לקמן (קכו): ד"ה את שאפשר, דהוא משום שומר. נולכאורה צריך עיון, דרש"י לעיל (ק"ט). ד"ה ואי בשומר כתב, דכשהקולית סתומה מה שבתוכה נשמר, ומדוייק דכשנקבה אינו נשמר. ואולי יש לומר, דדוקא בנקב גדול אינו נשמר, אבל בנקב קטן כחוט השערה עדיין הוא שומר.

(ז) גמ', לאו אמר רבי דוסא אין מאהיל וחוזר ומאהיל וכו'. הקשה בחדושי הר"ן, אמאי לא מוכיח מנוגע גופיה, דקתני בהדיא הנוגע בב' חצאי זיתים מן הנבלה רבי דוסא מטהר וחכמים מטמאין. ותירץ, דאי מהתם הוה אמינא דטעמא משום דמחברין בעור והעור מבטלן. ועוד תירץ בשם הראב"ד, דאי מהדיא, אפשר דאיירי בנוגע מאחוריו וסבירא ליה דאין שומר נעשה יד לפחות מכזית, כדאמר בר פדא לקמן, אבל בנוגע מלפניו יש נוגע וחוזר ונוגע. ועיין בתוס' הרא"ש.

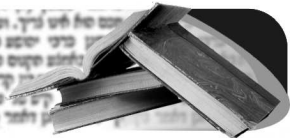
(יח) רש"י ד"ה ותחבן בקיסם, נמי רחוקין זה מזה. הקשה החזון איש (עוקצין סימן א סק"ד), דמה לי רחוקין מה לי קרובין, הא קיסם לא הוי חיבור ואף בקרובין לא חשיבי מחוברין. וצריך עיון. ועיין במשנה אחרונה באהלות (פ"ג מ"א) שכתב, דמוכח מדברי רש"י, דסבירא ליה דאי נגעי אהדדי חשיבי כמחברין ולא כנוגע וחוזר ונוגע.

(יט) גמ', את שבא לכלל מוגע בא לכלל משא וכו'. הרמב"ם (פ"א מאבות הטומאה הי"א) כתב, דב' חצאי זיתים שתחבן בקיסם ומרודדין, הנושא אותם טמא והנוגע טהור שאין חיבורי אדם חיבור. והקשה הכסף משנה (שם), מזה דהכא אמרינן דכל שאינו מטמא במגע אינו מטמא במשא. וכתב, דצריך לומר דלא בכל גווי אמרינן הכי, אלא במחברין לעור. וכן כתב בתשובות הרדב"ז (ב' אלפים ק"ע). ובגליון הגרע"א (שם) הביא, דבתורת חיים לקמן (קכה): כתב ליישב, דהא דפסק הרמב"ם דהנוגע טהור, שאין חיבורי אדם חיבור, איירי בנוגע במקצתו, אבל הנוגע בכלו טמא, ולהכי שפיר מטמא במשא, דאתי לכלל מגע. וכן ביאר בחזון איש (עוקצין סימן א סק"ד), והוכיח כן, מהא דבגמ' לעיל אמרינן דלדעת רבי עקיבא לכולי עלמא יש נוגע וחוזר ונוגע.

(כ) גמ', אמר עולא ב' חצאי זיתים שתחבן בקיסם אפילו מוליך ומביא כל היום כולו טהור. כתב בחידושי הר"ן, דעולא קאי אליבא דרבי ישמעאל, דסבירא ליה אין נוגע וחוזר ונוגע ואין מאהיל וחוזר ומאהיל, ולהכי אף לענין משא לא מצטרפי, אבל לרבי עקיבא דיש מאהיל וחוזר ומאהיל ויש נוגע וחוזר ונוגע, אף במשא מצטרפין ב' חצאי זיתים. והוכיח כן, מדינא דמלא תרודד רקב דמטמא במשא אף דאינו נישא. ומבואר מדבריו דלרבי ישמעאל מלא תרודד רקב אי מטמא במשא. ועיין במשנה אחרונה באהלות (פ"ג מ"א) שכתב, דמלא תרודד רקב חשיב כמחבר, דאי לאו הכי, לא משכחת לדינא דמלא תרודד רקב למאן דאמר אין נוגע וחוזר ונוגע, ומשמע דאף לענין משא חשיב כמחבר.

(כא) גמ', שם. עיין באות הקודמת. ובספר שחיטת חולין הביא, דמהרמב"ם (פ"ד מטומאת מת הי"ד) מוכח, דדינא דעולא קאי אף לדעת רבי עקיבא, דפסק כרבי עקיבא דיש נוגע וחוזר ונוגע, (עיין לעיל אות יט). ומאידך פסק נמי לדינא דעולא (פ"א מאבות הטומאה הי"ב) דבמשא בעי מרודד. ועוד הוכיח כן, מדברי התוס' בבכורות (כג). ד"ה נבילה בטלה בשחוטה שכתבו, לגבי הא דנבלה בטלה בשחוטה, דאיירי במרודד, דאי לאו הכי לא יטמא במשא. ומשמע דנקטו כן אף לדינא דקיימא לן כרבי עקיבא דיש נוגע וחוזר ונוגע.

(כב) גמ', שם. עיין באות כ שהובאו דברי הר"ן שהשווה דין מלא תרודד רקב דמטמא במשא דמיירי לענין טומאת מת, לדינא דעולא דב' חצאי זיתים דאיירי לענין טומאת נבילה. אמנם מהרמב"ם (פ"ד מטומאת מת הי"ד) דפסק לענין משא דמת דמטמא אף בעצם כשעורה שנחלק לשנים, והתם לא שייך מרודד, אף דלענין נבלה פסק (הובא באות הקודמת) דבעי מרודד. דהיינו דסבר שאין ענין טומאת משא דנבילה לטומאת משא דמת, וביאר

לסיפא. ותיריך, דבשלמא אי לא אמרינן דמאהיל היינו נוגע, איכא למימר דשאני אהל דהמשכה, מאהל שעל גבי המת, אבל לרבי יוחנן דקאמר דמאהיל היינו נוגע, ליכא לשנויי הכי, דאהל דהמשכה לא חשיב נוגע, דהא קולית נמי חשיב המשכה וקרי ליה מתניתין נוגע, וכתב, דהוה מצי לשנויי כרבא, דשאני בין מאהיל על המת לאהל דהמשכה, אלא רבי זירא לא נחא ליה לפלוגי בהכי.

יב גמ', אמר רבי זירא בטומאה רצוצה בין ב' מגדלים. עיין חזון איש (אהלות סימן כ סק"ט וסק"י) שדן, אי רבי זירא מודה דלמטה מטפח חשיב נגיעה וכאביי, או לא. וכתב, דיש להוכיח דמודה, דאי לאו הכי תיקשי ליה הוה דחבילי מטה דמיינתין לקמן.

יג גמ', בטומאה רצוצה בין ב' מגדלים עסקינן ואין ביניהן פותח טפח. עיין רש"י ד"ה דכולה, דמשמע דאיירי דליכא טפח בין מגדל למגדל. **וברמב"ם בפירוש המשניות באהלות (פ"ג מ"א)** מבואר, דאיירי דליכא טפח על גבי הטומאה, עיין שם.

יד גמ', בטומאה רצוצה בין ב' מגדלים וכו' דכולה נגיעה היא. פירש רש"י ד"ה דכולה, דהלכה למשה מסיני היא דהוי כמאן דמלי טומאה כל החלל שבין ב' המגדלים ומהכא לא תסייעה לרבי יוחנן. מבואר, דבטומאה רצוצה בין ב' מגדלים, אף למאן דאמר דמאהיל אינו כנוגע, הכא חשיב כנוגע. אמנם **בחזון איש** (אהלות סימן כ סק"י) כתב בדעת הרמב"ם (דהשמיט להיא דרבי זירא דבטומאה רצוצה בין ב' מגדלים מצטרפי נוגע ומאהיל), דמאן דסבירא ליה דמאהיל אינו כנוגע, פליג נמי בטומאה רצוצה בין ב' מגדלים, דלא חשיבא נגיעה.

טו גמ', שם. הקשה התוס' הרא"ש, כיון דרישא איירי דוקא ברצוצה, אמאי נקט סיפא בהמשכה, נוקי אפילו בלא המשכה, אם אינה רצוצה. ותיריך, דסיפא איירי בהמשכה רצוצה. אבל **בחדושי הרמב"ן** כתב, דסיפא איירי בשאינה רצוצה, וצריך עיון קושית התוס' הרא"ש. ועיין **בפירוש מהר"ם מרוטנבורג באהלות (פ"ג מ"א)**.

טז גמ', ומאן תנא דקרי לאהל נוגע רבי יוסי היא וכו'. הקשה **בחדושי הרמב"ן** בשם הראב"ד בעדויות (פ"ג מ"א), אמאי לא מוקי לה כרבי מאיר, דאמר **(באהלות פ"ג מ"א)** דבנוגע בחצי זית ודבר אחר מאהיל עליו ועל חצי זית רבי דוסא מטהר וחכמים מטמאין, אלמא חד שמא נינהו (וכדעת רבנן) דאי לאו הכי איך מצטרפין. ותיריך הראב"ד, דרבי מאיר קאמר דעת חכמים וליה לא סבירא ליה. והרמב"ן גופיה תירץ, דאפשר דרבי מאיר סבירא ליה דאף ב' שמות מצטרפין. והוכיח כן, דהא אף באהל המשכה קאמר רבי מאיר (בדעת חכמים) דמצטרפין, אף דבהיא לכולי עלמא תרי שמי נינהו.

יז גמ', שם. עיין באות הקודמת. ומבואר מדברי הרמב"ן, דאהל דהמשכה לכולי עלמא לא חשיב כנגיעה, ואינו מצטרף למאן דסבירא ליה דב' שמות אין מצטרפין. והראב"ד סבירא ליה, דלמאן דאמר דמאהיל כנוגע, אף אהל דהמשכה מצטרף בהדי נגיעה. וכן כתבו התוס' שאנץ (שם) והרא"ש **באהלות (פ"ג מ"א)**. וביאר התוס' יו"ט **באהלות (שם)**, דחזינן לאהל כמאן דמלי טומאה, ולהכי חשיב כנגיעה, וכעין זה כתבו התוס' **בניזיר (מג.) ד"ה בבית**, דאהל המת כמאן דמלי טומאה, והמושיט ידו באהל המת כאילו נגע במת.

יח רש"י ד"ה חוצצין, בתוה"ד, שלא תכנס טומאה לצד שני שעליה כלומר לעליה. כתב הרש"ש, דמשמע דאי הטומאה בעליה אינה מטמאה את הבית אף אי איכא פותח טפח. והביא, דהרא"ש והרי"ף (בהלכות טומאה) פליגי, וכתבו דאי איכא פותח טפח, אף טומאה בעליה מטמאה את הבית, ואסור

ג מתני', הנוגע בהן סתומין טהורים. פירש רש"י ד"ה נבלה, בסוה"ד, דכיון דאי אפשר ליגע בטומאה עצמה, אין שומר מטמא. וכן מבואר בגמ' לקמן (קכו:). והקשה בתוס' הגרע"א (אות ה), הא לעיל (ק"ט). מבואר, דקולית דמת יש לה דין שומר לענין לטמא באוהל, אף דלא בא לכלל מגע. ותיריך, דהתם חשיבא בא לכלל מגע, כיון דמטמא אף המוח מדין אוהל בטומאה רצוצה דבוקעת ועולה, והוי כמגע. והקשה עליו הרש"ש, הא אכתי לא ידעינן הא דרבי יוחנן לקמן דאהל הוי כמגע, ועוד, הא לאו כולי עלמא מודו לדברי רבי יוחנן. ועל כן תירץ, דלעיל (ק"ט). איירי לענין אוהל, וכיון דהמוח דבתוך העצם מטמא באהל, אף שומר ידיה מטמא באהל, מה שאין כן הכא דאיירי לענין נגיעה, וכיון דהטומאה אינה מטמאה בנגיעה, אף שומר ידיה אינו מטמא בנגיעה. ועיין בספר שחיטת חולין מה שדייק מדברי רש"י לקמן (קכו:): **ד"ה את.**

ד מתני', ומניין שאף במשא. כתב הרמב"ם בפירוש המשניות, דלא קאי אלא על נבילה, דשרץ אינו מטמא במשא.

ה מתני', תלמוד לומר הנוגע והנושא את שבא לכלל מגע בא לכלל משא וכו'. כתב התוס' הרא"ש, דקאי ארישא, דכשאינו בכלל מגע אינו בכלל משא, דאילו סיפא דיחנו במגע ישנו במשא פשוט, ולא בעינן ילפותא.

ו תוס' ד"ה נוגע, בתוה"ד, אבל מאהיל לא מטמא אלא כנגד המוח. הקשה המהרש"א, דלעיל (ק"ט). לגבי ב' עצמות ועליהן ב' חצאי זיתים והכניס ראשיהן השניים לבית, מוכח דאף המאהיל כנגד העצם שלא כנגד המוח מטמא מטעם שומר. ועיין **בחדושי הרמב"ן** שכתב בתחילה כדברי התוס', דמאהיל אינו מטמא אלא כנגד המוח, ודחה, מסוגיא דעיל (שם). **ובפורת יוסף** כתב ליישב, דתוס' קאי אהא דמקשי בגמ' ואי איכא כזית מוח מבפנים **טומאה רצוצה** בוקעת ועולה, ועלה כתבו, דטומאה רצוצה לא אמרינן אלא כנגד המוח, דאינה מתפשטת לצדדים.

ז גמ', אי דאיכא כזית בשר. עיין **בחדושי הרמב"ן** שהביא גירסא, "אי דאיכא כזית בשר להעלות ארוכה", דהיינו דסבירא ליה דכזית **בשר** אינו מטמא באהל, ולכך לא מקשי אלא משום דמעלה ארוכה והוי אבר.

ח גמ', ואי דאיכא כזית מוח מבפנים טומאה בוקעת ועולה. פירש רש"י ד"ה ואי, דכיון דליכא טפח, קיימא לן דכל חלל שאין בו טפח אינו חוצץ בפני המת. **ובתוס' ד"ה נוגע** הקשו, אמאי לא משני דאתי כמאן דלית ליה טומאה רצוצה בוקעת. והקשה הפורת יוסף, הא עצם אינה חוצצת כיון שמקבלת טומאה, דמטמאת במגע ובמשא, ובשלמא בדברי הגמ' איכא למימר דלרווחא דמילתא נקט, אבל בדברי התוס' קשה, ונשאר בצריך עיון.

ט גמ', ומאי נוגע דתני מאהיל. פירש רש"י ד"ה ומאי, כדמפרש ואזיל דאיכא תנא דקרי למאהיל נוגע. עיין תוס' ניזיר (מג.) ד"ה בבית שכתבו, דהמכניס ידו באהל המת הוי כנוגע בטומאה, דחזינן לבית כמאן דמלי טומאה, ועיין עוד לקמן (עמוד ב) אות יז.

י גמ', ואי קסבר מוח מבפנים מעלה ארוכה מבחוץ אבר מעליה הוא וכו'. פירש רש"י ד"ה ואי, דמקשי דאפילו ליכא מוח חשיב אבר, דיכול להעלות ארוכה במחובר לחי. ועיין מה שהקשו עליו בתוס' ד"ה ואי. **ובחדושי הרמב"ן** הקשה עוד, דלדעת רש"י היכי משכחת לה דבעינן רוב מנין או רוב בנין בעצמות, לטמא באהל, תיפוק ליה דודאי חדא מינייהו יש בה להעלות ארוכה על ידי מוח, וצריך עיון.

דף קכב ע"ב

יא גמ', אלא קשיא רישא. הקשה התוס' הרא"ש, דבלאו הכי תיקשי רישא

הדרגת היוזמי

מסכת חולין דף קכה – דף קכו

א חשוון – ב חשוון התשע"ב

לכהן להכנס לבית.

(ט) תוס' ד"ה שלא כנגד הנקב, בתוה"ד, ומיהו שם פירש דכל דבר דסותם כל החלון אין צריך ביטול. ובחדושי הרשב"א הוסיף, דהכא אף דאיכא נקבים, כיון דאינם כנגד המת, חוצץ ולא בעי ביטול.

(כ) בא"ד, שם. ביאר בקובץ שעורים בבא בתרא (אות ט), דלהיחשב חלון בעי טפח, ואי איכא חלון טפח עוברת הטומאה אף בפחות מטפח, ולכך לא מהניא סתימה כשאינה סותמת לגמרי אלא על ידי ביטול, דהחלון נחשב פחות מטפח, אבל כשסותם את כל החלון, אף דלא בטלו וחשיב חלון דאיכא טפח, מכל מקום אין מקום לטומאה לעבור. ועיין עוד בחדושי רבי שמואל בבא בתרא (סימן טז).

(כא) גמ', קסבר רבי יוסי טומאה טמונה אינה בוקעת. כתבו התוס' בעירובין (ע"ט). ד"ה הרי הוא, דלענין קבר מודה רבי יוסי דהמאהיל עליו טמא, דכתיב קרא (במדבר י"ט, טז) או בקבר. ועיין מהרש"א בבא בתרא (ק:), דנקט, דלרבי יוסי אף בקבר אמרינן טומאה רצוצה אינה בוקעת, ותמה עליו בחדושי החתם סופר (הכא), מדברי התוס' בערובין.

(כב) גמ', טומאה בתוכה הבית טמא טומאה בבית מה שבתוכה טהור. בחידושי הרמב"ן ובתוס' הרא"ש הביאו גירסא, "טומאה בבית מה שבתוכה טמא מפני שדרך טומאה לצאת". וביאר התוס' הרא"ש, דאיירי כשהתיבה עומדת בפתח הבית וממלאה כל חלל הפתח ואין מקום לטומאה לצאת אלא דרך המגדל, ומשום הכי חשבינן כאילו הטומאה עומדת במגדל.

(כג) גמ', מהני שדרך טומאה לצאת. פירש רש"י ד"ה טומאה בתוכה, דהך טומאה מדרבנן היא, וכן פירש בביצה (י:), ד"ה כולם טמאים. אמנם בביצה (לח:), ד"ה בדאורייתא, כתב, דהוא מהלכה למשה מסיני. ועיין בשיטה מקובצת בביצה (י:), שעמד בסתירת דברי רש"י, וכתב דמסתבר כמו שכתב רש"י שם בדף לח. וכמבואר בגמ' שם, דאמרינן דבדאורייתא לית ליה לרבי אושעיא ברירה, אלמא דמדאורייתא הוא, ועיין תוס' יו"ט אהלות (פ"ז) ובפני יהושע בביצה (י:).

(כד) תוס' ד"ה טומאה, בתוה"ד, דאינו מקבל טומאה דכלי עץ העשוי לנחת הוא. ובתוס' הרא"ש כתב, דאיירי במגדל הבא במדה, דהיינו שמחזיק ארבעים סאה בלח שהם כוריים ביבש, ואינו מקבל טומאה.

(כה) גמ', שם. עיין בספר פתח האהל (כלל א סימן א) שחקר, אי הא דסוף טומאה לצאת היינו דרואין כאילו הטומאה שם, או דנחשוב כאילו הדלת פתוח והוי המשקוף חלק מהאהל, או דגזירת הכתוב היא, עיין שם שהאריך.

דף קכו ע"ב

(א) גמ', פיו לחוץ הבית טמא מפני שטומאה יוצאה דרך שוליו. הקשה המהר"ץ חיות, הא איירי בכלב מת, ואין סוף טומאה לצאת מאחוריו, ומחיים לא היה טמא, כיון דהויא טומאה בלועה. וכתב, דאפשר דכיון דמחיים היה סוף טומאה לצאת, טמא אף בטומאה בלועה, ונטמא הבית בעודו חי. והא דכתב רש"י ד"ה הכלב, דאינו מטמא משום דהוי טומאה בלועה, היינו להא דבעינן לטמוי משום טומאה רצוצה, אבל משום סוף טומאה לצאת, יש לטמא אף בבלועה.

(ב) רש"י ד"ה פיו לפנים, בתוה"ד, ומשום המשכה לא מטמאין ליה שהרי אין דרך מאכל לצאת דרך הפה. מבואר, דסבירא ליה דאף אי איכא טפח אינו מטמא באהל המשכה, ודלא כתוס' ד"ה אנן שכתבו, דאיירי בליכא חלל טפח. וביאר בחידושי החתם סופר, דסבירא ליה דכיון דסוף טומאה לצאת דרך שוליו, אינה מטמאה דרך פיו. וכתב שהדברים מחודשים, וצריך עיין

גדול.

(ג) גמ', מכנגד השקוף ולפנים הבית טמא מכנגד השקוף ולחוץ הבית טהור. פירש רש"י ד"ה ודקאמרת, דשקוף היינו שהדלת נוקף ושוקף בו כשסוגרין את הדלת. וכתב הרש"ש, דמבואר דסבירא ליה לרבי יוסי, דאף דהפתח פתוח והמשקוף מאהיל על הטומאה ומחובר לבית, מכל מקום אין הטומאה מטמאה דחשיב כאהל בפני עצמו, וכדכתבו התוס' ד"ה אנן, דאיירי בדליכא טפח מן השקוף ולחוץ. והביא, דמתניתין דאהלות (פי"ד מ"א) פליגא אדרבי יוסי, דאיתא התם, דהזיו כל שהוא מביא את הטומאה. והביא, דנחלקו בכך תנאי באהלות (פי"ב מ"ה, ופי"ד מ"ד וה').

(ד) גמ', רבי מאיר אומר אם יש בצוארו פותח טפח מביא את הטומאה. כתבו התוס' ד"ה אם יש וד"ה אנן, דרבי מאיר אזיל לשיטתיה דסבירא ליה חוקקין להשלים. ובמשנה אחרונה באהלות (פי"א מ"ז) כתב, דברש"י ד"ה מביא, דכתב, אף על גב דאין לו אהל שחללו טפח סבר רבי מאיר דממשיך הואיל ורחבו טפח, מבואר דלא סבירא ליה כתוס' דהוא משום דחוקקין להשלים, אלא דגזרו הקיפו משום עביו.

(ה) תוס' ד"ה אם יש בצוארו, תימה אי צוארו של כלב חשיב דבר שאין מקבל טומאה וכו' ואי חשיב דבר המקבל טומאה וכו'. הקשה החזון איש (אהלות סימן יב סק"ה), מאי מספקא להו, הא בהדיא תנן באהלות (פי"ג מ"ו), דכוית נבלה אינו ממעט בחלון. ועיין במשנה אחרונה באהלות (פי"א מ"ז) שביאר, דתוס' נסתפקו לפי מאי דאיתא בעוקצין (פ"ג מ"ג), דנבילה של טמאה מקבלת טומאה דוקא במחשבה, ונסתפקו אי איירי הכא בשחישב עליה או לא. ובחזון איש דחה דבריו, דמדסיפא דמתניתין דאהלות (שם) דקתני ולא נבלת העוף הטהור שחישב עליה, מכלל דברי שא לא חישב עליה, וצריך עיון. ועיין שם עוד.

(ו) בא"ד, שם. מבואר, דנסתפקו אי איירי כשצוארו של הכלב מקבל טומאה או לא. וכתב המשנה אחרונה (הובא באות הקודמת), דלשיטת רש"י ד"ה מביא, דלרבי מאיר לא בעי שיהא חלל טפח, אפשר דאף אי צואר אינו מקבל טומאה, מכל מקום חשיב אהל, כיון שיש ברחבו טפח.

דף קכו ע"ב

(ז) גמ', גולל ודופק. פירש רש"י ד"ה מלא תרווד, דגולל היינו דף שנותנין על המת, ודופק היינו דף הנתון בצדיו. וברש"י סנהדרין (מז:), ד"ה גולל הוסיף, דגולל היינו על הארון לכיסוי. והתוס' כתובות (ד:), ד"ה עד כתבו בשם רבינו תם, דגולל היינו מצבה, ודופק היינו שני אבנים אחת לראשה ואחת למרגלותיה. ובריתב"א בסוכה (כג:), כתב, דתרוייהו איתגיהו, דכשקוברים בארון, חשיב גולל כיסוי הארון ודופק היינו דף הנתון בצדיו, וכרש"י, וכשקוברים בארץ, חשיבא המצבה גולל, וב' אבנים למראשותיה ומרגלותיה הוו דופק.

(ח) גמ', שם. כתב רש"י בעירובין (טו:), ד"ה ומטמא, דאפילו ניטל הגולל והדופק מהקבר, מטמא. ועיין עוד תוס' בכתובות (הובא באות הקודמת) בשם הר"ר דוד מניצבורג שכתב בדעת רש"י, דלהכי איצטריך קרא לרבות גולל ודופק, דאי לאו הכי, לא בעי קרא, דבזמן שהן בקרקע בטלי לקרקע ולא מטמאי. אבל דעת הרמב"ם (פ"ו מטומאת מת ה"ד), דלאחר שפירש אינו טמא, וכן דעת הרא"ש.

(ט) גמ', גולל ודופק וכו' ואינו טמא במשא. כתבו התוס' ד"ה גולל, דלמאן דיליף לעיל (עב:), גולל ודופק מהלכה, צריך לומר דלא נאמרה הלכה לענין משא, ולמאן דיליף מקרא, ילפינן מהא דקרא לא איירי אלא באהל ובמגע.

בחכמי האומות, ושמו, לינק, בספרו הנקרא **אורוועלט** (חלק א' עמוד 327), שנמצא בריה כזאת בארץ מצרים במחוז טהעבאיס, ונקרא בלשון מצרים "דיפוס יאקולוס". ובל"א שפרינגמוי, אשר החלק שלפניה ראש וחזה וידיה מתוארים יפה, ואחוריה עדיין מגולמים ברגבי ארץ, עד אחר איזה ימים התהפך כולה לבשר, ואומר, מה רבו מעשיך ה'. ועיין **ביום של שלמה** הכא שפירש, דיש מין עכבר שאינו פרה ורבה, אלא מעצמו נוצר מן האדמה, כאשפה המשרצת תולעים.

יח) **גמ', יכול על הארץ יטמא ירד לים לא יטמא**. לכאורה כוונת הגמ' דאיירי בירד לים בחיותו ומת שם, ולא שנפל לים אחר שמת, וצריך עיון.

דף קכו ע"א

א) **גמ', להוציא ספק טומאה צפה**. כתב **התוס' יו"ט בטהרות** (פ"ד מ"ח), דמדקתני התם שטיהרו **חכמים**, משמע דהנך טומאות מדרבנן הן, וקרא דדרשינן אסמכתא בעלמא, ומדאורייתא בכל גווני אינו טמא אלא ודאי. ונדבריו אלו כדעת **הרמב"ם** דהא דספיקא דאורייתא לחומרא היינו מדרבנן, דמדאורייתא אזלינן לקולא. ואף ספק טומאה ברשות היחיד, הוא מדרבנן, והא דילפינן מטוטה היינו אסמכתא, וכמשמעות לשון **הרמב"ם** (פ"ז מאבות הטומאה ה"א). אבל רוב האחרונים נקטו דאף לרמב"ם ספק טומאה ברשות היחיד טמא מדאורייתא. (ועיין עוד **קריית ספר**, **ופרי מגדים** יו"ד סימן ק סק"ה) ובסוף **ספר יום תרועה**]. עוד כתב, דאפשר דהוי דאורייתא ומכל מקום נקט שטיהרו **חכמים**, כיון שאין מפורש בתורה. והיינו כדעת **הרמב"ם** בכמה דוכתי, דדבר שאינו מפורש בתורה אף דהוי דאורייתא, קרי ליה דברי סופרים. ועיין עוד **תוס' יו"ט אהלות** (פ"ז מ"ג).

ב) **גמ', שם**. פירש **רש"י ד"ה ופרכינן**, שרץ מת צף על המים ספק נגע ספק לא נגע. עיין **בפירוש הרא"ש בניזיר** (סד). שהביא, **דבתוספתא דטהרות** איתא, דכשם שטיהרו ספק טומאה צפה, כך בספק טהרה (אם נגעה בטומאה) טהור. והביא, דתנאי פליגי בהא **בטהרות** (פ"ד מ"א). ועיין עוד **בפירוש הרא"ש בטהרות** (שם), שביאר פלוגתתם באופן אחר.

ג) **גמ', שם**. עיין **בר"ש בטהרות** (פ"ד מ"ו) שכתב, דמהכא ילפינן לכל ספק טומאה, דכשאין לטומאה מקום, (וכגון בפי שרץ) טהור. אבל **בתוס' בניזיר** (סג): **ד"ה צפה** נסתפקו, בספק טומאה זרוקה, אי כיון דלא חשיבא כעל פני המים לא מטהרינן, או דכיון דאינה על הארץ, מטהרינן. ועיין עוד **ברמב"ם** (פ"ד מאבות הטומאות ה"א) וד"ה **וה"ג ופט"ו** שם ה"ו וה"ז, דמבואר דסבירא ליה דהא דאין לטומאה מקום לא דמי לטומאה צפה.

ד) **גמ', להביא הערוד וכן הנפילים וסלמנדרא**. עיין **משנה למלך** (פ"ד מאבות הטומאות ה"א) שהקשה, אמאי השמיט **הרמב"ם** ברייתא זו. **ובמרכבת המשנה** (שם) כתב, לגבי ערוד דהרמב"ם סבירא ליה, דהך ברייתא אזלא כמאן דאמר אין חוששין לזרע האב, [ועיין עוד במרכבת המשנה (פ"ב משחיטה) ובלחם משנה (שם) שדנו באריכות אי ספק או ודאין ומשום הכי אין חוששין להא דהאב הוא נחש, דאנן קיימא לן דחוששין לזרע האב וכתבנן **דלעיל** (עח):], ולהכי לא חשיב שרץ. עוד כתב, דטעם הרמב"ם שהשמיטו, משום דמסיק בגמ' דערוד אינו בא אלא על ידי נס, כיון דמצד הטבע כל שאין תשמישן ועיבורן שוה אינן יולדין זה מזה. ועיין שם עוד שכתב לגבי נפילים וסלמנדרא, דהך ברייתא דלא כהלכתא.

ה) **גמ', שם**. עיין באות הקודמת שהובאו דברי **המרכבת המשנה**, דלגמ' דידן אין חוששין לזרע האב. והקשה **בספר שחיטת חולין**, דאם כן אמאי בעי קרא לרבווי ערוד, פשיטא דהוי צב גמור, כיון דאמו צבה. ותירץ, דמכל מקום

ודעת **הרמב"ם** (פ"ב מטומאת הט"ו), דטומאת גולל ודופק מדרבנן. וכתב **הכסף משנה** (שם), דסבירא ליה דהך קרא דמייתנין **לעיל** (עב.), אסמכתא בעלמא. וכתב **בתפארת ישראל באהלות** (פ"ב מ"ד יכין אות מ), דהרמב"ם סבר דטומאת משא לא גזרו בגולל ודופק דטומאתן מדרבנן. ועיין עוד **בחידושי הגרי"ז נזיר** (סג).

ו) **גמ', ואינו מטמא במשא**. הקשה **המשנה אחרונה באהלות** (פ"ב מ"ד) לשיטת **הרא"ש** דגולל ודופק אינו מטמא לאחר שפירש, לא שייך משא דכשנושאו לא הוי גולל ודופק. ותירץ, דמשא היינו נמי מסיט (וכדאיתא לעיל קכד): והכא בעי למימר דאינו טמא בהיסט.

ז) **גמ' שם**. הקשו **המשנה אחרונה באהלות** (פ"ב מ"ד) **והמנחת חינוך** (מצוה רסג אות א), אמאי לא ילפי לטמא גולל ודופק במשא, קל וחומר מנבלה, כדילפינן לענין מת גופיה. ועיין **בספרי זוטא** (פסקא יט), דרבי אליעזר דסבירא ליה **(באהלות פ"ב מ"ד)** דמטמא במשא, יליף מהך קל וחומר, ורבי יהושע דחה, דליכא למילף מנבילה, כיון דגולל ודופק אינו מטמא לאחר פרישה. ועיין עוד **בחידושי הגרי"ז נזיר** (נג).

יב) **רש"י ד"ה ואינו מטמא במגע**, שאין נוגע בכלן והיינו פליגא דרבי יוסי דאמר מלא תרווד רקב מטמא במגע דקריה לאהל מגע. **ובחידושי הרמב"ן** (לעיל עמוד א) כתב, דאי מההיא ליכא לאוכוחי, דאפשר דרבי שמעון איירי בנגיעה ממש, ובהא אף רבי יוסי מודה דמלא תרווד רקב אינו מטמא, אלא דמוכחין מהא דקאמר רבי שמעון ושלישית אין בהן, דלרבי יוסי הא איכא שלישית על ידי אהל נגיעה.

יג) **גמ', בתר דבעיא הדר פשטה מחוסר נקיבה לאו כמחוסר מעשה דמי**. עיין **שיטה מקובצת** (אות ה) שגרס "כמחוסר מעשה דמי". **וברמב"ם** (פ"ב מאבות הטומאות ה"ב) פסק, דהוי ספק. וכתב **הכסף משנה** (שם), דהרמב"ם לא גרס הך דהדר פשטה.

יד) **מתני', ביצת השרץ המרוקמת טהורה**. פירש **רש"י ד"ה טהורה**, לפי שאי אפשר ליגע בה. וצריך עיון, דתיפוק ליה דאינה חשובה כמתה, ואף באופן שאפשר ליגע אמאי יטמא. ועיין **בפירוש הראב"ד על התורת כהנים** (פ"ז ה"ב) שכתב, דביצת השרץ אפילו בתחילת הוייתו דאכתי לא נורקה בו נשמה, חשיב כמת.

טו) **מתני', ביצת השרץ המרוקמת וכו' נקבה כל שהוא טמאה**. **בתוספתא** (פ"ח ה"ו) איתא, וכמה היא ריקומה כדי שיראה השרץ מתוכה. וכתב **בחידושי הגרי"ז בכורות** (ו):, דלענין איסור אכילה דילפינן **לעיל** (סד). שאם ריקמה ואכלה לוקה, לא בעי שיראה השרץ מתוכה.

טז) **גמ', וכמה נקיבתה כחוט השערה שאפשר ליגע בחוט השערה**. פירש **רש"י ד"ה כחוט**, דהוא משום דשער הוי כבשר וחשיב ראוי לנגיעה. **וברמב"ם** (פ"ד מאבות הטומאות ה"י) כתב, דנקבה כל שהוא טהורה ולא כתב דבעי כחוט השערה. ועיין **בשו"ת שואל ומשיב** (חמישאה סימן צ), דהשואל הוכיח מדברי הגמ' דבעי שיעור כחוט השערה כיון דבעי ראוי לנגיעה, וכתב לו השואל ומשיב, דבדברי הרמב"ם מבואר דלא בעי שיעורא.

יז) **מתני', עכבר שחציו בשר וחציו אדמה**. פירש **רש"י ד"ה יש מין עכבר**, שאינו פרה ורבה אלא מעצמו נוצר מאדמה. וכתב **הרמב"ם בפירוש המשניות** (מ"ו), דהוא ענין מפורסם מאד, ואין מספר לרוב המגידין שספרו לי, אף על פי שמציאות בעל חיים כזה מתמיה. ועיין **בתפארת ישראל** (בועז אות ב) שכתב, ואני שמעתי אפיקורסים מלגלין על בריה זו שנוכרת כאן **ובסנהדרין** (צא.), ומכחישים ואומרים שאינה במציאות כלל, לכן ראיתי להזכיר כאן מה שמצאתי כתוב **בספר אשכנזי** שחיבר חכם אחד מפורסם

ותוס' ד"ה **טומאת**, דקאי על טומאת אבר מן החי. והא דקרי לה הגמ' טומאת נבלה משמע קצת טומאת אבר מן החי הוא משום טומאת נבלה. ועיין לעיל אות י'.

(ג) **גמ'**, ושאינו טומאת נבלה דרחמנא אמר כי יפול עד שיפול. במתניתין **דכריתות** (פ"ג מ"ח) איתא, דאבר המדולדל דבהמה ילפינן דאינו מטמא טומאת אבר מן החי, בקל וחומר מאדם שהוא טהור. ותמה התוס' יו"ט (שם), דהכא ילפינן לה מקרא, וצריך עיון.

(יד) **גמ'**, **תאנים שצמקו באיביהן וכו' והתולש מהן בשבת חייב חטאת**. פירש רש"י ד"ה **צמקו**, שיבשו באילן. ובתוס' **בשבת** (קנ:) ד"ה **במחובר** כתבו, דאיירי דוקא בצמקו, אבל ביבשו אינו חייב, דכיון דיבש אינו יונק מן הארץ. ועיין **רמב"ם** (פ"ב מטומאת אוכלין ה"ד) שכתב תאנים שיבשו באיביהן מטמאין טומאת אוכלין, וכתב **הראב"ד**, ואפילו צמקו, וכתב **הכסף משנה**, דהרמב"ם סבירא ליה דיבשו וצמקו חדא מילתא הוה (וכדעת רש"י).

(טו) **גמ'**, **שם**. **בדבר אברהם** (ח"א סימן כד אות יד) הוכיח מסוגיין, דמלאכת קוצר לא הויה משום הפסקת היניקה, דהא הכא הפירות לא ינקי ואפילו הכי חייב, אלא משום דעוקרו ממקום גידולו. וכתב, **דהירושלמי** בשבת (פ"ז ה"ב) פליג, דאיתא התם, דהצד דגים חייב משום קוצר. ומוכח דגדר איסור תולש היינו דמפסקי ממקום חיותו. ובסימן כה (שם) כתב לו **הגר"י מפוניבז**, לחלוק, דאף להבבלי גדר מלאכת קוצר היינו הפסקת היניקה, וכתב (באות יז), דכיון דאיירי דיבשו הן בלא עוקציהן, אכתי חשיבא יניקה.

(טז) **גמ'**, **תאנים שצמקו באיביהן מטמאות אוכלין והתולש מהן בשבת חייב חטאת**. ביאר **בזכרון שמואל** (סימן ד סק"ז), דאף דלענין שבת חשיב מחובר, לענין טומאת אוכלין לא סגי בהא דחשיב מחובר שלא יטמאו טומאת אוכלין, אלא טעמא משום דחשיב **בקרקע**, ולהכי כיון דצמקו לא חשיבי בקרקע, ושפיר מטמאין טומאת אוכלין. עוד ביאר, דתאנים שצמקו לא חשיב מחוברין **לקרקע**, אלא מחוברין **לאילן**, ולענין שבת חשיב מחובר כיון דמחובר לאילן המחובר לקרקע, אבל לענין טומאת אוכלין בעי מחובר לקרקע כדי לטהר, ותאנים שצמקו לא חשיב מחובר **לקרקע**.

(יז) **גמ'**, **התולש מהן בשבת חייב**. כתב **החזון איש** (עוקצין סימן ג סק"א), דאיירי כשהעוקץ לח, דאי יבש, חשיב כתולש אף לענין שבת, וכמו שכתב רש"י **להלן ד"ה אי דיבשו**.

(יח) **גמ'**, **שם**. כתב **החזון איש** (הובא באות הקודמת), דאף התולש את הפרי ולא את העוקץ חייב, דאם לא כן, פשיטא דמטמא טומאת אוכלין, דהפרי גופיה חשיב תלוש. והא דחייב אף בתולש את הפרי שיבש, כיון דכשהעוקץ לח, חשיב כל הפרי מחובר.

(יט) **גמ'**, **אי דיבשו הן ועוקציהן פשיטא**. פירש רש"י ד"ה **אי דיבשו**, דאף לענין שבת חשיבי תלושין. ובמגן **אברהם** (אורח חיים סימן שלו סק"א) כתב בדעת **הרמב"ם** (פ"ח משבת ה"ד), דסבירא ליה דלענין שבת חייב אף ביבשו הן ועוקציהן. וכן הביא **המשנה ברורה** (שם סקנ"ו). ועיין עוד **בדבר אברהם**.

(כ) **גמ'**, **יבשו הרי הן כמחוברין**. עיין **נשמת אדם** הלכות שבת (כלל יב סק"ב) ו**חזון איש** (עוקצין סימן ג סק"ג) שכתבו **הרמב"ם** (פ"ח משבת ה"ד) גרס בגמ' **יבש** הרי הן כמחוברין, והיינו דיבש האילן אכתי פירותיו חשיבי מחוברין, עיין שם. וכן כתב **המגן אברהם** (או"ח סימן שלו סק"א), דלרמב"ם מיחייב בתולש פירות מאילן שיבש. ועיין עוד **משנה ברורה** (סימן שלו סקנ"ו) וביאור הלכה (שם ד"ה חייב) שהביא פלוגתת הראשונים בהא.

(כא) **גמ'**, **אילן שנפסח ובו פירות הרי הן כתלושין יבשו הרי הן כמחוברין**. כתב **הרמב"ם** (פ"ב מטומאת אוכלין ה"ד) דאי יבש האילן ובו פירות הרי הן

סלקא דעתך, דלקבל דין "שמונה שרצים" לא סגי במה שאמו מאותו המין, אלא בעי נמי שיהיה אביו צב.

(ו) **רש"י ד"ה במקומן**, בתוה"ד, אם חישב עליהן להאכילן לעובד כוכבים. עיין **רש"י לקמן** (קכח). ד"ה **בהכשר** שכתב, דלהכי בעי מחשבה, דסתמו לאו לאכילה קאי שאף לבן נח אסור. וכתב **התוס' יו"ט**, דאפילו הכי נקט רש"י הכא לאכילת עכו"ם (אף דליכא נפקותא בין עכו"ם לישראל, דלתרווייהו אסור), משום דסתם עכו"ם רשיעי וקאכלי איסורא.

(ז) **רש"י ד"ה וצריכין הכשר**, בתוה"ד, וליכא למימר בהאי אבר שסופו לטמא טומאה חמורה, דאינו מטמא טומאת אבר מן החי עד שימות ושמא לא יבא לידי טומאה חמורה דשמא ישחטנה וכו'. הקשה **בחדושי בית מאיר**, הא **לקמן** (קכט). אמרינן דבאבר לא אמרינן סופו לטמא טומאה חמורה, דכששימש מעשה עץ שימש (היינו, דהא דסופו לטמא טומאת אבר אינו משום שם אוכל שבו, ולכך לא מהני הך דסופו לטמא טומאה חמורה בתורת אבר לאשוויי עתה כשהוא אוכל הכשר). ותירץ, על פי מה שכתבו **התוס' לעיל** (עג:) ד"ה **סלקא דעתך**, דכשהוא מחובר, אף בגוונא דכששימש מעשה עץ שימש, מהני הא דסופו לטמא טומאה חמורה להכשירו, עיין שם.

(ח) **[מתני', מטמאין טומאת אוכלין במקומן]**. מבואר, דשייכא טומאת אוכלין אף בחי, ולא אמרינן דחיותו מטהרתו. ועיין **לקמן** (קכח). אות ה ואות ז מה שיתבאר בזה. ויש לדחות, דאפשר דהך חיותא לא חשיבא חיות לגבי טומאת אוכלין.

דף קכז ע"ב

(ט) **רש"י ד"ה נשחטה הבהמה**, בתוה"ד, ואף על פי שאסורין באכילה כדאמרינן בבהמה המקשה (לעיל עג:) מובשר בשדה טרפה. עיין **לעיל** (עד). דקאמר רבי יוחנן אין בהן אלא מצות פרוש בלבד. ופירש **רש"י ד"ה אלא**, דאינו אסור אלא מדרבנן, וכן כתבו **התוס' (שם) ד"ה אין**. ודעת **הרמב"ם** (פ"ה ממאכלות אסורות ה"ו), דהוי איסור גמור אלא דאין לוקין עליו. וכן ביאר **המגיד משנה** (פ"ה ממאכלות אסורות ה"א) בדעתו, דכיון דאתי מריבויא הוי כחצי שיעור דאין לוקין עליו.

(י) **מתני', האבר מטמא משום אבר מן החי**. כתב **בזכר יצחק** (סימן לג), דגדר טומאת אבר מן החי הוא משום דחשיב כמתה, וכשם שמיתת כולה מטמאה כך מיתת אבר. אמנם **בספר נאות יעקב** (סימן יג) כתב להוכיח, דטומאת אבר מן החי אינה משום טומאת נבילות, מהא **דבתורת כהנים** (פרשת שמייני) מצריך קרא למעוטי אבר מן החי דעוף טמא, דאינו מטמא, דאי נימא דטומאת אבר מן החי הוי משום נבילה, הא בעוף ליכא טומאת נבילות. ועל כרחק דהויא טומאה בפני עצמה אלא דגדריה הוה כגדרי טומאת נבילות. ובספר **שחיתת חולין** הוכיח עוד, מהא דדרשי **בתורת כהנים** (פרשת שמייני פרשת ד הלכה א), למעוטי אבר מן החי דדגים ודחגבים ודעוף טהור דאינן מטמאין, אף דליכא בדידהו טומאת נבילות. ועוד, מהא דאיתא התם דרשא לטמא אבר מן החי דבהמה טהורה ודחיה טהורה ובהמה טמאה וחיה טמאה, דאי הוי משום טומאת נבילה אמאי בעינן קרא בכל חד וחד.

(יא) **מתני', מתה הבהמה הבשר צריך הכשר**. פירש **רש"י ד"ה מתה**, דהווא משום דמיתה עושה ניפול ואינו כנתנבל עמה. ועיין **זכר יצחק** (סימן לג) שביאר, דמשעה שנחתך כבר חשיב אבר מן החי, והא דאינו מטמא מאותה שעה, היינו משום דיש בו חיות המונעת ממנו מלהיטמא, וכיון דמתה הבהמה, פסקה חיותה ומטמאה משום שנעשית **קדרם** אבר מן החי, עיין שם.

(יב) **גמ', טומאת אוכלין אין טומאת נבלה לא**. פירשו **רש"י ד"ה טומאת**

הדרק היוזמי

מסכת חולין דף קכז – דף קכח

ג' חשוון – ד' חשוון התשע"ב

רבי מאיר דאוחז בקטן ואין גדול עולה עמו אינו כמוהו, ולא לגבי שאר טומאות. והקשה הרש"ש, דאם כן מאי מקשי "ודלמא שאני ליה לרבי מאיר בין טבול יום לשאר טומאות", הא רבי יוחנן גופיה קאמר הכי בדעת רבי מאיר. ועיין בחזון איש (טבול יום סימן ה סקי"א) שכתב נמי, דאין לפרש דכאן החליף רבי מאיר שיטתו ובעלמא מודה, דאם כן מאי קא מקשי, אלא דמוחלפת השיטה היינו, דיש להפך הגירסא דרבי מאיר לרבי יהודה ודרבי יהודה לרבי מאיר, וכמו שכתבו התוס' ד"ה רבי מאיר.

ג) רש"י ד"ה ומהדר, בתוה"ד, דמיקל רבי מאיר בטבול יום שהוא טומאה דרבנן. עיין גליון הש"ס שתמה, הא טבול יום פוסל תרומה בנגיעה מדאורייתא, כדאייתא בסוטה (כט.), והוה ליה לרש"י לומר דטבול יום קלישא טומאתו. ועיין רש"ש שהקשה נמי כן, והוכיח מעוד מקומות דטבול יום דאורייתא, וכתב, דאפשר דכונת רש"י דהכא מיקל רבי מאיר בגוונא דטבול יום בטומאה דרבנן ולא בכל טבול יום. ובהגהות המהרש"ם כתב ליישב, על פי מה שמבואר בשבת (יד.) דלרבי מאיר טבול יום מדאורייתא פסול ורק מדרבנן טמא, אם כן הכא קאי כרבי מאיר לשיטתו. ובחזון איש (טבול יום סימן ה' סקי"א) ביאר כוונת רש"י, דהך טומאה דאוחז בקטן ואין גדול עולה עמו הויא דרבנן, ולכך מקילינן בטבול יום, דאי הוי חיבור מדאורייתא לא מצינן לפלוגי בין טבול יום לשאר טומאות.

ד) רש"י ד"ה בהכשר, בתוה"ד, דסתמיה לאו לאכילה קאי שאף לכן נח אסור הוא. הקשה בספר שחיטת חולין, לשיטת הרשב"א והר"ן לעיל (נו.), דלבן נח ליכא איסורא כלל, אמאי אמרינן הכא דבעי מחשבה דמשמע דאינו עומד לאכילה. וכתב ליישב, על פי מה שכתב האור שמח (פ"ה משחיטה הי"ב), דלרב פפא דלית ליה לעיל (לג.) מי איכא מידי דלישראל שרי ולעובד כוכבים אסור, לא שרי לעכו"ם אבר המדולדל, כיון דלדידיה שחיטה הויא כמיתה דעושה ניפול, והוי כאבר מן החי, ולא מהני ליה הא דלישראל מהניא שחיטה דאינה עושה ניפול, דלפי זה יש לומר, דסוגיא דהכא רב פפא קאמר לה, דאיהו לית ליה סברא דליכא מידי, ולכך אינו ראוי לכן נח ובעי מחשבה, והרשב"א הר"ן אזלי לשיטתייהו דפסקי כרב אחא בר יעקב לעיל (לג.), דאיכא לסברא דמי איכא מידי וכו', ולהכי מהניא שחיטה אף לכן נח ולא חשיב לדידיה אבר מן החי. והביא, דכן כתב המרחשת (ח"א סימן כג ענף ה).

ה) תוס' ד"ה בהמה, בתוה"ד, אבל בעלי חיים כי נמי הוו אוכל כגון בן פקועה איכא למאן דאמר פרק בהמה המקשה דלא מקבל טומאה. עיין בקובץ שמועות (אות ב) שהביא תוס' לעיל (ב:) ד"ה ובמוקדשין ולעיל (קכא:) ד"ה אביי פליגי, וכתבו דאף בעלי חיים אי חשיבי אוכל, מקבלין טומאה, ומשום הכי מפרסת אף דחשיבא כחיה לשאר מילי, מקבלת טומאת אוכלין כיון דחשיבא אוכל. וביאר, דתוס' דהתם סברי, דהא דחיה אינה מקבלת טומאה, אינו משום דחיותה מונעתה מלקבל טומאה, אלא משום דלא חשיבא אוכל, ולהכי במפרסת דחשיבא אוכל שפיר מטמאה טומאת אוכלין. ועיין עוד קהלות יעקב טהרות (סימן מ) וחרושי הגרי"ז זבחים (טו:).

ו) בא"ד, שם. עיין באות הקודמת. ובמה דהוכיחו התוס' (הכא) מהא דבן פקועה אינו מקבל טומאה, וכתב בקובץ שמועות (הובא באות הקודמת) לדחות, דשאני התם דלא נעשה בגופה מעשה שחיטה, ולהכי לא חשיב אוכל אף דשרי באכילה. והא דמפרסת חשיבא אוכל, היינו משום דנעשה בגופה מעשה שחיטה, דמשוי עלה שם אוכל, והביא, דכן משמע בדברי רש"י לעיל (קיו:) ד"ה השוחט.

ז) גמ', עולשין שלקטן והדיחין לבהמה ונמלך עליהן לאדם צריכות הכשר

כתלושין. והראב"ד השיג עליו, דאינו לא במשנה ולא בברייתא ולא בסוגיין (ועיין שם שהביא מקור לדברי הרמב"ם). ובכסף משנה (שם) כתב, דבגמ' דילן מבואר כרמב"ם, דקאמר דהך ברייתא דיבשו הרי הן כמחוברין לא איירי לענין טומאה, ומשמע דלענין טומאה הוו כתלושין. וכתב החזון איש (עוקצין סימן ג סק"ג), דהרמב"ם גרס בדברי הגמרא יבש הרי הן כתלושין, [ועיין באות הבאה], ולהכי דייק דמשמע דביבש האילן הוו פירותיו תלושין לענין טומאה.

כב) גמ', שם. עיין באות הקודמת. שהובאו דברי הרמב"ם דלענין טומאה, יבש האילן ולא הפירות, חשיבי תלושין. ובחזון איש (עוקצין סימן ג סק"ב) הבין בדעת הראב"ד (המובא באות הקודמת) דפליג, וסבירא ליה דחשיבי מחוברין. וביאר, דיבש האילן יכול לחזור ולצמוח כדכתיב (איוב יד) "ימות בארץ גזעו מריח מים יפריח", אבל יבשו הפירות לא עתידין לחזור ולצמוח. ועוד, דביבשו הפירות עשוין להתלש וחשיבי תלוש, מה שאין כן יבש האילן דאינו עתיד להתלש.

כג) גמ', בבהמה נעשית יד לאבר קא מיפלגי. לכאורה סבירא ליה דלא חשיב חיבור, וכדאמרינן לקמן, דאוחז בקטן ואין גדול עולה עמו איכא למאן דאמר דאינו חיבור, ולהכי בעי לדון יד. ומבואר דאף בגוונא דלא חשיב חיבור, מצי להחשב יד, וכמו שכתבו התוס' לעיל (קכג.) ד"ה טהור. ועיין ברש"ש שם מה שכתב עוד. ועיין עוד חזון איש (עוקצין סימן א סקי"ד).

כד) תוס' ד"ה ומר, נראה דרבה מצי סבר שחיטה מכשרת ולא דם והכי קאמר וכו' הא אם נעשית יד לאבר היה מוכשר משחיטת בהמה אף על פי שהוא אסור באכילה מדרבנן. ובחדושי הרשב"א הוסיף בשם התוס', דרב אשי דפליג וסבירא ליה דאיפלגו אי שחיטה מכשרת או דם, וסבירא ליה דאי שחיטה מכשרת, לא מהניא לאבר ובשר המדולדל, אף דמדאורייתא מהניא להו שחיטה, כיון דהך הכשר שחיטה אינו אלא מדרבנן, לא מהניא אלא היכא דמתרת השחיטה אף מדרבנן. ועיין עוד תוס' לעיל (עג:) ד"ה הוכשרו. שכתבו כעין סברא זו.

כה) בא"ד, שם. ובחדושי הר"ן הקשה על התוס', דכיון דמדאורייתא שריא באכילה, אף אי אין בהמה נעשית יד לאבר, תיהני שחיטה לאכשורי אבר. ותירץ החזון איש (יו"ד סימן ריד למסכת חולין בסוגיין), דלא אמרו דהויא שחיטה אלא כהכשר מים ולא טפי מהכשר מים, וכיון דלענין הכשר מים אין בהמה נעשית יד לאבר, אף לענין הכשר על ידי שחיטה לא מהני אלא אם כן נעשית יד לאבר.

כו) בא"ד, שם. עיין בחדושי הגרע"א לעיל (עג:) שביאר בדברי התוס' (דהכא), דכיון דאין השחיטה מתרת, לא מהניא שחיטה להכשיר את האבר, אלא משום יד, ואף אי היה אסור באכילה מדאורייתא, הוה מהני מטעם יד להכשיר את האבר.

דף קכח ע"א

א) תוס' ד"ה רבי מאיר, ובמסכת טבול יום אינו כן דגרסינן רבי מאיר אומר אם אוחז בגדול וקטן עולה עמו הרי הוא כמוהו רבי יהודה אומר אם אוחז בקטן וגדול עולה עמו הרי הוא כמוהו ולהך גירסא תימה מאי פריך הכא וכו'. כתב התוס' יו"ט בטבול יום (פ"ג מ"א) דיש ליישב, דגירסא דילן היינו בתר דאפכינן דברי רבי מאיר וכדאמרו בסוגיין דמוחלפת השיטה.

ב) גמ', מוחלפת השיטה. פירש רש"י ד"ה מוחלפת, דכאן החליף רבי מאיר שיטתו, אבל בעלמא סבירא ליה אוחז בקטן ואין גדול עולה עמו הרי הוא כמוהו. וביאר התוס' יו"ט בטבול יום (פ"ג מ"א), דדוקא לגבי טבול יום סבר

יא) גמ', שם. עיין באות הקודמת ובפירוש המשניות להרמב"ם בעוקצין (פ"ב מ"ט) ביאר, דרבי שמעון סבירא ליה, דנוף היוצא מעציץ נקוב חשיב כתלוש, ומקבל טומאה.

דף קכב ע"ב

יב) גמ', מהו שתעשה יד לחברתה. עיין מה שביארו רש"י ד"ה מהו, ותוס' לעיל (עמוד א) ד"ה הרי. וברמב"ם (פ"ח מעבודה זרה ה"ג) מבואר, דמספקינן לענין איסור הנאה דעבודה זרה, אי החצי שלא נעבד נמי נאסר. ובראב"ד (שם) השיג עליו, דבסוגיין איירי לענין טומאה.

יג) תוס' ד"ה רבי יהודה, בתוה"ד, אי נמי צמקו לא הוי אפילו כמעורה. ביאר בשו"ת אבני נזר (או"ח סימן קצו אות י), דיחור הוי מגוף האילן, ולכך אף באינו יכול לחיות אכתי חשיב מחובר, מה שאין כן תאנים דאינם מגוף האילן, אי צמקו לא חשיבי מחוברין. ועיין שם עוד.

יד) גמ', הרי אמרו אבן שבזית וכו' וכשהוא נוטל את שלו ומניח את של חבירו בעי רבי זירא מהו שתעשה יד לחברתה. כתב החזו"ן איש (נגעים סימן י סקט"ז), דאיירי קודם שנתן, אבל אם חלץ אבן אחת, פשיטא דנעשית יד.

טו) רש"י ד"ה ומניח, דהא כתיב ונתן את הבית ולא שני בתים. ובר"ש וברא"ש בנגעים (פ"ג מב) כתבו, דילפינן מדכתיב (ויקרא יד, מה) "את אבניו ואת עציו" דמשמע שלו. וכתב הר"ש בנגעים (פ"ג מ"ב) דהוא הדין בית אחר שלו, לא בעי לנתון. וכתב, דכן משמע מרש"י בסוגיין (דילוף מדכתיב "את הבית" ולא שני בתים). ונלכאורה לדעת הר"ש והרא"ש דילפינן מדבעי אבניו שלן ועציו שלן, בשני בתים של אדם אחד בעי נתיצה אף הבית השני].

טז) גמ', אבר מן החי דמטמא מאי קרא וכו' וכי ימות מן הבהמה. עיין זכר יצחק (ח"א סימן לג) שהוכיח מכאן, דגדר טומאת אבר מן החי הוי משום דחשיב כמיתה באבר. ועיין מה שנתבאר לעיל (קכז: אות י).

יז) גמ', החותך כזית בשר מאבר מן החי וכו' חישב ואחר כך חתכו טמא. עיין תוס' במנחות (כד: ד"ה כי נגע שהקשו, מהא דמבואר בגמ' שם, דבשבע לה טומאה לא חיילא טומאה אחריתי, והכא נמי הא בשעת פרישתו כבר איכא טומאת אבר מן החי. ותירצו, דאיכא נמי חומרא בטומאת אוכלין, דמצטרף בהדי אוכלין אחרוני לכזית, וכך תרצו תוס' לעיל (עב: ד"ה אלא, ועוד תרצו, דשבע לה טומאה לא שייך בדבר שהטומאה באה מגופו, עיין שם. ובתוס' הרא"ש תירץ עוד, דטומאת אוכלין חמירא, דאף אם יבטל מן האבר שם אבר, אכתי טמא משום טומאת אוכלין.

שני. הקשו התוס' בנדה (ג) ד"ה שורען, דכיון דסתמן לאכילת אדם קיימי (וכדמוכח התם), אם כן אף כשלקטן לאכילת בהמה לא פקע מייניהו שם אוכל, עד שיפסלו מאכילת כלב, ואמאי לא יועיל בהו ההכשר לענין אכילת אדם. ותירצו, דמייירי שהיו מתחילה מיוחדין לבהמה. ועוד, דהכשר לצורך בהמה לא חשיב הכשר לאוכל דאדם.

ח) גמ', בנתקנח הדם בין סימן לסימן קמיפלגי מר סבר ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף והאי דם שחיטה הוא ומר סבר אינה לשחיטה אלא לבסוף והאי דם מכה הוא. כהאי גוונא איתא לעיל (לו). והקשה בחידושי הר"ן (שם), אמאי אי לא נתקנח הדם, חשיב דם שחיטה, הא לעיל (כט:): אמרינן, דלמאן דאמר אינה לשחיטה אלא לבסוף, לא מיטמאו המתעסקים בפרה אף אחר שנגמרה השחיטה, ולא אמרינן דכיון דנגמרה השחיטה איגלאי מילתא למפרע דהויא שחיטה מתחילתה. ותירץ, דלענין הכשר שאני, דטעמא דמאן דאמר דם שחיטה מכשיר מדכתיב "על הארץ תשפכנו כמים", וילפינן מינה נמי שאין דם בהמה טעון כסוי, ושכנגדו בחיה טעון כסוי, וכיון שכל דם שחיטה מתחלה ועד סוף בחיה טעון כסוי, נמצא שכל דם השחיטה הוקש למים, הילכך היכא דאיתיה לדם מתחלה ועד סוף, אפילו למאן דאמר אינה לשחיטה אלא בסוף, מכשיר. והחזו"א (יו"ד סימן ריד דף לו). כתב, דלישנא בעלמא הוא, ואינו שייך לפלוגתא אי ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף.

ט) גמ', קישות שנטעה בעציץ והגדילה ויצאה חוץ לעציץ טהורה. פירש רש"י ד"ה קישות, דנטעה בעציץ שאינו נקוב וחשיבא תלושה ואם הגדילה ויצאה לחוץ יונקת מן האויר וחשיבא מחוברת. ובכסף משנה (פ"ב מטומאת אוכלין ה"ט) כתב בדעת הרמב"ם (שם ובפירוש המשניות עוקצין פ"ב מ"ט), דאיירי בקישות טהורה שנטעה בעציץ נקוב, דכיון שהיא נטועה אינה מקבלת טומאה, ואם הגדילה ויצאת חוץ לעציץ סלקא דעתך שאותה שיצאה חוץ היא כתלוש ומקבלת טומאה, קא משמע לן דאפילו הכי טהורה, כלומר אינו מקבל טומאה, ולאפוקי מרבי שמעון דאמר מה טיבה ליטרה, אלא הטמא בטומאתו והטהור יאכל, כלומר מה שיצא לחוץ מקבל טומאה ומה שבתוך העציץ יאכל דאינו מקבל טומאה.

י) גמ', רבי שמעון אומר וכו' אלא הטמא בטומאתו והטהור בטהרתו. פירש רש"י ד"ה הטמא, דמה שבתוך העציץ מקבל טומאה לפי שהוא תלוש והנוף היוצא ויונק מריח הארץ הוי כמחובר וטהור. והקשה בזכרון שמואל (סימן ד סק"ז), אמאי הטמא בטומאתו, הא ודאי הוי מחובר. וביאר, דאף דחשיב מחובר, לא חשיב קרקע, ולטהר מטומאת אוכלין בעי שיחשב כקרקע. ועיין לעיל (קכז: אות יח).

הצטרף גם אתה ללומדי ה"דרה היומית" בעיון!!!

זמני השיעור בדרה היומית בעיון ע"י רבני הכולל בכל יום בין השעות 9:30 – 10:30 בבית הכנסת שע"י 'קהילת אשכנז' החוב וחתם סופר 2 קרית ספר מודיעין עילית ת"ו

יש אנשים שרוצים לעשות יד ושם לזכר עולם על נשמת אבותיהם ועושים להם מצבה של אבן וכו'...
יתנדב עבורו איזה ספר הצריך לרבים ללמוד בו, ויכתוב עליו את שמו, ובכל עת שילמדו בו יהיה לנחת רוח לנשמת הנפטר... (ה"ח"ח באהבת חסד ח"ב פט"ו)

כתובת המערכת: רח' שאגת אריה 17/25 קרית ספר מודיעין עילית. טל/פקס: 08-9741714 ©